

Ured specijalnog predstavnika i koordinatora
za borbu protiv trgovine ljudima

Praćenje tokova novca

Sažeti prikaz publikacija i detaljni vodič
za finansijske istrage u vezi sa
trgovinom ljudima

Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE) je panevropska organizacija za sigurnost sa 57 država članica na geografskom području koje se prostire od Vankuvera do Vladivostoka. U svojstvu organizacije regionalnog karaktera u skladu sa Poglavljem VIII Povelje Ujedinjenih nacija, OSCE je jedan od primarnih instrumenata za rano upozoravanje, sprečavanje sukoba, upravljanje krizama i postkonfliktnu rehabilitaciju u svom području. Njegov pristup sigurnosti je jedinstven u tome što je i sveobuhvatan i kooperativan: sveobuhvatan po tome što se bavi trima dimenzijama sigurnosti - ljudskom, vojno-političkom i ekonomskom/ekološkom. Prema tome, bavi se širokim spektrom sigurnosnih pitanja, uključujući ljudska prava, kontrolu naoružanja, mjere izgradnje povjerenja i sigurnosti, nacionalne manjine, demokratizaciju, strategije rada policije, borbu protiv terorizma i ekonomske i ekološke aktivnosti.

DRŽAVE ČLANICE: Albanija | Andora | Armenija | Austrija | Azerbejdžan | Belgija | Bjelorusija | Bosna i Hercegovina | Bugarska | Cipar | Crna Gora | Češka Republika | Danska | Estonija | Finska | Francuska | Grčka | Gruzija | Hrvatska | Irska | Island | Italija | Kanada | Kazahstan | Kirgistan | Latvija | Lihtenštajn | Litvanija | Luksemburg | Mađarska | Malta | Moldavija | Monako | Mongolija | Nizozemska | Norveška | Njemačka | Poljska | Portugal | Rumunija | Ruska Federacija | San Marino | Sjedinjene Američke Države | Sjeverna Makedonija | Slovačka | Slovenija | Srbija | Sveta Stolica | Španija | Švedska | Švicarska | Tadžikistan | Turkmenistan | Turska | Ujedinjeno Kraljevstvo | Ukrajina | Uzbekistan |

AZIJSKI PARTNERI ZA SARADNJU: Afganistan | Australija | Japan | Republika Koreja | Tajland

MEDITERANSKI PARTNERI ZA SARADNJU: Alžir | Egipat | Izrael | Jordan | Maroko | Tunis

Materijali u ovoj publikaciji su namijenjeni samo za potrebe općeg informiranja i predstavljani su u prikazanom stanju, bez garancija bilo koje vrste, uključujući i prikladnost za bilo koju namjenu. OSCE naročito ne daje nikakve garancije u pogledu tačnosti ili potpunosti informacija sadržanih u ovoj publikaciji. Stavovi, nalazi, tumačenja i zaključci izraženi u ovoj publikaciji pripadaju autoru ili autorima i ne predstavljaju nužno zvanični stav OSCE-a i/ili njegovih država članica. U mjeri u kojoj to dozvoljava zakon, OSCE ne prihvata nikakvu odgovornost za bilo kakve nastale ili pretrpljene gubitke, štete, odgovornosti ili troškove, koji mogu da nastanu kao rezultat korištenja informacija sadržanih u ovoj publikaciji ili u vezi s tim.

Ured specijalnog predstavnika i koordinatora
za borbu protiv trgovine ljudima

Praćenje tokova novca

**Sažeti prikaz publikacija i detaljni vodič
za finansijske istrage u vezi
sa trgovinom ljudima**

oktobar 2019. godine

ISBN: 978-92-9234-467-2

Izdavač: Ured specijalnog predstavnika i koordinatora OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima

Wallnerstr. 6, 1010 Beč, Austrija

Tel: + 43 1 51436 6664

Faks: + 43 1 51436 6299

email: info-cthb@osce.org

© 2019 OSCE/ Ured specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima

Autorska prava: „Sva prava zadržana. Sadržaj ove publikacije se može slobodno koristiti i umnožavati za obrazovne i druge nekomercijalne potrebe, pod uslovom da se pri svakom umnožavanju navede OSCE/Ured specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima kao izvor.“

Citirati na sljedeći način: OSCE/Ured specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, Praćenje tokova novca: Sažeti prikaz publikacija i detaljni vodič za finansijske istrage u vezi sa trgovinom ljudima (Beč, 2019.)

Dizajn: Sebastian Traxl, Beč

Fotografije: Shutterstock

Sadržaj

Glosar ključnih pojmova	4
Predgovor	7
Izrazi zahvalnosti	8
Sažetak	9
I DIO Sažeti prikaz relevantnih materijala i publikacija u vezi sa finansijskim istragama trgovine ljudima	11
1.0 Uvod	12
1.2 Prepreke ka ostvarenju uspješnih finansijskih istraga	13
1.3 Cilj ovog Sažetog prikaza	14
2.0 Definiranje trgovine ljudima	16
2.1 Trgovina ljudima nasuprot krijumčarenja migranata	16
2.2 Glavni oblici trgovine ljudima pomenuti u ovom Sažetom prikazu	17
3.0 Pregled dokumenata u vezi sa trgovinom ljudima i istragama finansijskih krivičnih djela	19
4.0 Analiza dokumenata sadržanih u ovom Sažetom prikazu	31
4.1 Brojčani pokazatelji	31
4.2 Opšta zapažanja o indikatorima sadržanim u analiziranim dokumentima	31
4.3 Opšte kategorije objedinjenih indikatora	33
4.3.1 Analiza objedinjenih indikatora prema vrsti iskorištavanja	34
5.0 Zaključak i preporuke	36
5.1 Preporuke	37
5.2 Pogled u budućnost	38
II Dio Detaljan vodič za vođenje finansijskih istraga u predmetima trgovine ljudima	41
Svrha	42
Pregled	45
Temeljni koraci	45
Prvi korak: Centraliziranje nadzora	45
Drugi korak: Definiranje uloga i odgovornosti	46
Treći korak: Pristup odgovarajućim istražnim resursima	47
Operativni koraci	49
Četvrti korak: Procjena povezanosti istrage s trgovinom ljudima	49
Peti korak: Obim istrage i utvrđivanje ciljnih subjekata	50
Šesti korak: Utvrđivanje i prednosti pokazatelja i znakova upozorenja	52
Sedmi korak: Prijava sumnjivog ponašanja	53
Osmi korak: Skidanje oznake rizika	54
Deveti korak: Izdvojiti obavještajne podatke iz okončanih (i opravdanih) istraga trgovine ljudima	55
Koraci unutar zajednice	56
Deseti korak: Koordinacija s vanjskim partnerima (javno-privatno partnerstvo)	56
Jedanaesti korak: Pristup finansijama — žrtve trgovine ljudima u kontekstu banke	57
Dodatak A: Visoko rizični tipovi poslovanja	58
Dodatak B: Sažeti spisak finansijskih pokazatelja i znakova upozorenja	60

Glosar ključnih pojmova

Agencije ili kurirske službe za transfer novca	Pružaoци usluga koji, za naknadu, pružaju usluge transfera novca ili dostavljaju instrumente plaćanja.
Digitalni sistemi upravljanja predmetima i mapiranja istraga	Softverski sistemi koji omogućavaju različitim akterima unutar jedne istrage da razmjenjuju dokaze i mapiraju istragu na koherentniji način.
Finansijsko-obavještajna jedinica	Centralna jedinica sa državnim ovlaštenjem da analizira izvještaje koje joj šalje subjekt koji ima obavezu da prijavi sumnjivu aktivnost u vezi sa finansijskim transakcijama za koje se sumnja da su povezane sa protivzakonitim aktivnostima, kao što je pranje novca. U slučaju da Finansijsko-obavještajna jedinica utvrdi da postoji osnov sumnje, ona o tome obavještava policiju. ¹
Hawala	Alternativni kanal transakcija koji postoji izvan okvira tradicionalnih bankarskih sistema. Korisnici se oslanjaju na povjerenje i ugled hawala brokera koji djeluju kao posrednici za tu transakciju. ²
Indikator poznavanja korisnika	Slično konceptu detaljne provjere (due diligence), ovo su indikatori koji se pojavljuju kada subjekt koji ima obavezu da prijavi sumnjivu aktivnost, kao što je banka, preduzme korake da provjeri osnovne informacije o korisnicima usluga i pouzdanost korisnika. ³
Indikatori visokog rizika (red flag)/ znaci upozorenja	Ažurirani indikatori sumnjivih finansijskih transakcija i faktori visokog rizika na koje finansijske institucije trebaju biti upozorene pošto oni mogu sugerisati umiješanost u krivična djela, kao što je trgovina ljudima.
Iskorištavanje prostitucije i drugi oblici seksualnog iskorištavanja	Općenito, odnosi se na profitiranje od prostituiranja druge osobe i nezakonito sticanje finansijske ili druge materijalne koristi od prostituiranja druge osobe.
Krijumčarenje migranata	Za razliku od trgovine ljudima, ovo uključuje omogućavanje nezakonitog ulaska stranog državljanina u neku državu te se stoga uobičajeno smatra krivičnim djelom protiv države. Krijumčarenje migranata uvijek uključuje kretanje neke osobe preko državne granice.

¹ https://ec.europa.eu/home-affairs/e-library/glossary/financial-intelligence-unit-fiu-0_en

² <https://www.investopedia.com/terms/h/hawala.asp>

³ <https://complyadvantage.com/knowledgebase/kyc/>

Kriptovaluta

Virtuelna ili digitalna valuta, takođe poznata pod nazivom virtuelna imovina, koja koristi kriptografiju u svrhu sigurnosti. Kriptovalute su obično decentralizovani sistemi, što otežava nadzor tijela vlasti nad transakcijama u kojima se koristi ta valuta. Bitcoin je jedan od najrasprostranjenijih primjera.⁴

Obavještajno prikupljanje podataka iz otvorenih izvora

Odnosi se na sve podatke ili informacije koje je moguće prikupiti iz javno dostupnih izvora u svrhu korištenja u obavještajnom kontekstu. Pitanje od značaja za obavještajno prikupljanje podataka iz otvorenih izvora se stoga rijetko postavlja u smislu pristupačnosti, već obično u smislu obima; softverski sistemi mogu djelovati na rješavanju tog pitanja.

Policija/policijska agencija

Jedno od tijela vlasti koje je odgovorno za provedbu zakona. Policijske agencije imaju ovlaštenja koja druga tijela vlasti nemaju, što im omogućava da tu odgovornost ispune.⁵ Primjer državne policijske agencije je Federalni istražni biro (FBI), dok je primjer međunarodne policijske agencije Europol.

Pranje novca

Prijenos imovinske koristi koja je pribavljena počinjenjem krivičnog djela, kao što je trgovina ljudima, u svrhu prikrivanja njenog nezakonitog porijekla. Pranje novca često služi da poveća profitabilnost takvih krivičnih djela.⁶ Napori usmjereni ka suprotstavljanju toj aktivnosti se uobičajeno označavaju pojmom „borba protiv pranja novca“.

Predikatno krivično djelo

U kontekstu aktivnosti pranja novca, „predikatno krivično djelo“ je krivično djelo iz kojeg proističe određena imovinska korist koja može postati predmet krivičnog djela pranja novca. Trgovina ljudima ili trgovina narkoticima su primjeri predikatnog krivičnog djela, u slučaju da njima pribavljena imovinska korist bude uključena u pranje novca.⁷

Prijava sumnjive aktivnosti

Prijava koju podnosi subjekt koji ima obavezu da prijavi sumnjivu aktivnost, kao što je banka, po pravilu Finansijsko-obavještajnoj jedinici, u svrhu upozoravanja na sumnjivu finansijsku aktivnost koju je pokušao da preduzme neki korisnik njihovih usluga. Finansijsko-obavještajna jedinica potom analizira tu prijavu da bi odlučila da li je neophodno preduzeti dalje aktivnosti. Tačan format prijave i postupka koji se odnosi na podnošenje prijave se često razlikuje od države do države.

4 <https://www.investopedia.com/terms/c/cryptocurrency.asp>

5 <https://definitions.uslegal.com/l/law-enforcement-agency/>

6 <https://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/>

7 https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_3-5.pdf

„Protokol iz Palerma“

Uobičajeni naziv za Protokol o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, naročito ženama i djecom (takođe poznat pod nazivom „Protokol iz Palerma“), kojeg je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija 2000. godine. Taj Protokol sadrži međunarodnu definiciju trgovine ljudima i nalazi se u središtu međunarodnih napora usmjerenih ka borbi protiv tog krivičnog djela.

Radna grupa za finansijsko djelovanje (FATF)

Radna grupa za finansijsko djelovanje je međuvladino tijelo koje su 1989. godine uspostavili ministri članica Radne grupe. Ciljevi Radne grupe za finansijsko djelovanje su uspostavljanje standarda i promovisanje djelotvorne provedbe pravnih, regulatornih i operativnih mjera za borbu protiv pranja novca, finansiranja terorizma i drugih srodnih prijetnji integritetu međunarodnog finansijskog sistema.⁸

Radno iskorištavanje

Svaki oblik rada ili pružanja usluge koja je iznuđena od neke osobe pod prijetnjom kazne i na koji ta osoba nije dobrovoljno pristala.

Šalterski službenici

Osoblje koje radi za neku instituciju, agenciju ili organizaciju i koje je u najbližem kontaktu sa korisnicima ili klijentima u smislu direktne interakcije. Oni trebaju biti na oprezu u vezi sa bilo kakvom sumnjivom aktivnošću u pogledu transakcije.

THB

Trgovina ljudima

Transakcijski indikator

Indikatori koji proističu iz same obrade ili izvršavanja transakcije putem finansijske institucije. Oni se često odnose na korisnikove navike trošenja novca koje je detektovala finansijska institucija.

Trgovina ljudima u svrhu uklanjanja organa

Iskorištavanje neke osobe u svrhu uklanjanja bubrega, jetre, srca, pluća i gušterače. Uklanjanje ljudskih ćelija i tkiva obično nije uključeno u ovu definiciju, pošto je zaključeno da ono nije obuhvaćeno Protokolom iz Palerma.

UNTOC

Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala

Upravni odbor

Savjetodavni odbor koji obično čine akteri i/ili stručnjaci na visokom nivou. On može po svojoj prirodi biti ad-hoc ili stalan. Naime, njegova svrha je u tome da okupi najvažnije aktere da odgovore na neki ozbiljan problem sa kojim se taj subjekt suočava.⁹

⁸ <https://www.fatf-gafi.org/about/>

⁹ <http://www.businessdictionary.com/definition/steering-committee.html>

Predgovor

Svakoga dana hiljade žena, muškaraca i djece bivaju žrtve trgovine ljudima u cijelom svijetu u svrhu raznih oblika iskorištavanja. To krivično djelo pogađa svaku od 57 država članica OSCE-a, bez obzira na mnoge dobronamjerne napore da se ono iskorijeni.

S obzirom na to da je središnji motivirajući faktor, kada je u pitanju trgovina ljudima, finansijska dobit i da je ona naročito profitabilna za aktere iz kriminalnog miljea, povećanje kapaciteta država u oblasti finansijskih istraga je sve više u fokusu proteklih godina. Pokrenuto je nekoliko inicijativa sa ciljem razvoja inovativnih partnerstava, kreiranja liste indikatora i obuke relevantnih praktičara. Međutim, ti napori uglavnom ostaju rascjepkani, nedovoljno iskorišteni ili ograničeni na pojedinačne države. Ukratko, obećanje snažnih finansijskih istraga kao sredstva za borbu protiv trgovine ljudima ostaje neispunjeno.

Od svog osnivanja 2003. godine, Ured OSCE-ovog specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima radi na pružanju podrške djelovanju država članica OSCE-a i daje smjernice politike djelovanja u vezi sa tim kako spriječiti i boriti se protiv trgovine ljudima.

U svjetlu gore navedenih izazova, ovom publikacijom Ured OSCE-ovog specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima teži ka tome da unaprijedi finansijske istrage na dva načina. Prvo, nabrajamo više od 20 raznorodnih publikacija na jednom mjestu i sažimamo stotine indikatora prikupljenih iz različitih dokumenata u jedinstvenu sveobuhvatnu listu indikatora razvrstanih u kategorije. Sažeti prikaz publikacija može, u jednom dokumentu, dati praktičarima smjernice o tome šta je objavljeno na ovu temu i gdje naći dodatne savjete. Time se takođe osigurava da svi različiti indikatori objavljeni u desetinama dokumenata u svijetu mogu biti pronađeni na jednom mjestu.

Drugo, ova publikacija predstavlja detaljan vodič ka provedbi koordiniranih finansijskih istraga u naporu da se borba protiv trgovine ljudima pomakne od politike djelovanja ka praktičnom efektu na terenu. Stoga, bez obzira na to da li države samo traže način da poboljšaju postojeći sistem ili da izgrade novi, one imaju na raspolaganju vodič za provedbu finansijskih istraga.

Izrađena uz pomoć Sekretarijata Liechtensteinske inicijative za uspostavljanje Komisije finansijskog sektora za borbu protiv modernog ropstva i trgovine ljudima, čiji se rad odvijao pri Centru za istraživanje politika djelovanja Univerziteta Ujedinjenih nacija, ova publikacija je osmišljena sa ciljem da bude od koristi svim akterima finansijskih istraga u vezi sa trgovinom ljudima, uključujući finansijske institucije, finansijsko-obavještajne jedinice i policiju.

Nadam se da će ona doprinijeti povećanju nivoa svijesti o ulozi finansijskih istraga u borbi protiv trgovine ljudima, poboljšanju znanja o tome kako identifikovati trgovinu ljudima i, na kraju, djelotvornijim istragama i procesuiranju.

Valiant Richey

OSCE-ov specijalni predstavnik i koordinator za borbu protiv trgovine ljudima

Izrazi zahvalnosti

Ovu publikaciju je pripremio Ured OSCE-ovog specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, pod vodstvom Tarane Baghirove, pomoćnice OSCE-ovog specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima za odnose sa državama članicama OSCE-a, u partnerstvu sa Sekretarijatom Liechtensteinske inicijative za uspostavljanje Komisije finansijskog sektora za borbu protiv modernog ropstva i trgovine ljudima, čiji se rad odvijao pri Centru za istraživanje politika djelovanja Univerziteta Ujedinjenih nacija.

Ured OSCE-ovog specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima želi da izrazi iskrenu zahvalnost Josephu Mariju koji je, kao autor ove publikacije, pružio detaljnu analizu i stručno znanje u razmatranju velikog broja publikacija i sažimanju podataka u jedinstvenu, sveobuhvatnu listu indikatora i u izradi detaljnog vodiča za koordinaciju finansijskih istraga u borbi protiv trgovine ljudima.

Ured se takođe zahvaljuje Centru za istraživanje politika djelovanja Univerziteta Ujedinjenih nacija i Komisiji finansijskog sektora za borbu protiv modernog ropstva i trgovine ljudima na kontinuiranoj podršci i stručnom znanju od samog početka ove inicijative do konačnog rezultata.

Posljednje, ali ne i najmanje važno, naš Ured se zahvaljuje OSCE-ovom Uredu koordinatora OSCE-ovih ekonomskih i okolišnih aktivnosti na pregledu publikacije i Jamesu Berginu na vrijednom radu na lektoriranju teksta.

Organization for Security and
Co-operation in Europe

**LIECHTENSTEIN
INITIATIVE** | FINANCE
AGAINST
SLAVERY &
TRAFFICKING

**UNITED NATIONS
UNIVERSITY**

Centre for Policy Research

Sažetak

U proteklim godinama su različiti sektori društva, uključujući kreatore politika djelovanja, policijske agencije i industriju finansijskih usluga, poklanjali sve veću pažnju finansijskim istragama u vezi sa trgovinom ljudima. Ta povećana pažnja je imala nekoliko pozitivnih rezultata, kao što je porast broja partnerstava usmjerenih ka razmjeni informacija i povećan broj prijava sumnjivih finansijskih aktivnosti. Međutim, realizacija tih rezultata je bila neujednačena, uz nedosljednu i rascjepkanu provedbu.

Iako su mnogi od uspostavljenih istražnih okvira, koji imaju za cilj iskorjenjivanje trgovine ljudima putem ometanja relevantnih finansijskih aktivnosti, razvijeni i stavljeni u funkciju unutar različitih regiona, oni mogu biti primjenjivi u jednom mnogo širem kontekstu. To je premisa kojom se Ured OSCE-ovog specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima rukovodio prilikom naručivanja i izrade dva dokumenta koji su sadržani u ovoj publikaciji:

1. Sažeti prikaz relevantnih materijala i publikacija u vezi sa finansijskim istragama trgovine ljudima iz cijelog svijeta

i

2. Detaljan vodič za vođenje finansijskih istraga u predmetima trgovine ljudima.

U prvom od ova dva dokumenta, pod nazivom *Sažeti prikaz relevantnih materijala i publikacija u vezi sa finansijskim istragama trgovine ljudima iz cijelog svijeta*, se razmatraju i sažimaju 23 vodeće publikacije i dokumenti u vezi sa finansijskim istragama i trgovinom ljudima u jednu samostalnu publikaciju. Dokumenti koji se nalaze unutar ovog sažetog prikaza su grupisani u tri kategorije: **Međuvladine organizacije i agencije**; **Nezavisne nacionalne finansijsko-obavještajne jedinice**; i **Civilno društvo, nevladine organizacije (NVO) i privatni sektor**. Ovakvo grupisanje je osmišljeno sa ciljem da podstakne kritičko upoređivanje i sučeljavanje publikacija koje su objavili sektori ili organizacije sa sličnim mandatima. Pored toga, na osnovu tog kritičkog upoređivanja, ovaj Sažeti prikaz daje preporuke koje treba da pomognu u poboljšanju djelotvornosti budućih publikacija na osnovu pozitivnih strana identifikovanih unutar individualnih razmatranih dokumenata.

Svrha drugog od ova dva dokumenta, pod nazivom *Detaljan vodič za vođenje finansijskih istraga u predmetima trgovine ljudima*, je da pruži pomoć u uspostavljanju istražnog okvira konkretno usmjerenog ka razbijanju kriminalnih organizacija uključenih u trgovinu ljudima. U Vodiču je predstavljeno 11 koraka unutar tri kategorije — **Temeljni koraci**, **Operativni koraci** i **Koraci unutar zajednice** — od kojih svaki doprinosi kolektivnom cilju boljeg prikupljanja obavještajnih informacija na osnovu kojih se može djelovati, kao što je navedeno unutar ovog Sažetog prikaza, i njihovog pretvaranja u uspješan ishod istraga. Pored toga, Vodič takođe uključuje koncept zajedništva u dva pravca: prvo, ideju njegovanja javno-privatnog partnerstva, i, drugo, vršenje finansijskih istraga na način da se izbjegne kolateralna šteta u odnosu na osobe koje su bile žrtve i koje su preživjele trgovinu ljudima.

Sveukupna namjera ova dva dokumenta sadržana u ovoj publikaciji je da iskoristi prednosti i uspjehe već uspostavljenih, ali raznorodnih oblika prakse finansijskih istraga u borbi protiv trgovine ljudima, iz različitih država članica OSCE-a, da bi se podigla svijest o strateškoj vrijednosti finansijskih istraga i dostupnih publikacija, i

da bi se pomoglo kreiranju usklađenijeg pristupa koji može doprinijeti usklađivanju finansijskih istraga u državama članicama OSCE-a. Pored toga, svrha ove publikacije je takođe da doprinese širim inicijativama naznačenim u dokumentu Lichtensteinske inicijative pod nazivom *Plan podsticanja finansijskih institucija na djelovanje protiv ropstva i trgovine ljudima* i u Ciljevima održivog razvoja Ujedinjenih nacija usmjerenim na ukidanje modernog ropstva do 2030. godine.¹⁰

I DIO

Sažeti prikaz relevantnih materijala i publikacija u vezi sa finansijskim istragama trgovine ljudima

Uvod

Trgovina ljudima je, u suštini, finansijski motivisano krivično djelo.¹¹ U ogromnoj većini slučajeva trgovine ljudima, bez obzira na tip, počinioci imaju na umu finansijski motiv, a godišnje se generiše otprilike 150 milijardi dolara profita od iskorištavanja ljudi.¹² Njen obim i domašaj je globalan i ona utiče na svaku državu članicu OSCE-a i šire, kao i na praktično svaki ekonomski sektor u društvu.

U odgovoru na ogroman izazov koji predstavlja trgovina ljudima, kao i na mogućnosti koje pružaju cjeloviti i koordinirani odgovori, države članice OSCE-a su 2003. godine usvojile Akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima¹³, kojim je uspostavljen sveobuhvatan okvir za borbu protiv trgovine ljudima, zasnovan na **krivičnom gonjenju, zaštiti, sprečavanju i partnerstvima**.

Preporuka III.2.5 OSCE-ovog Akcionog plana („Poboljšanje saradnje između istražnih tijela da bi se utvrdilo moguće kriminalno porijeklo sumnjive imovine u vezi sa trgovinom ljudima“) označila je novu prekretnicu u suprotstavljanju trgovini ljudima time što se pozabavila pranjem novca u vezi sa trgovinom ljudima. Ta preporuka se odnosi i na identifikaciju mogućih slučajeva trgovine ljudima kao predikatnog krivičnog djela i na procesuiranje pranja novca, time podrivajući „ključnu vrijednost“ za kriminalce i krajnje finansijske ciljeve trgovine ljudima i njihovog iskorištavanja.¹⁴

Istrage finansijskih aspekata trgovine ljudima mogu pružiti podršku svakom od stubova OSCE-ovog okvira za borbu protiv trgovine ljudima. Prvo, temelj svakog djelotvornog odgovora u borbi protiv trgovine ljudima je istraga i krivično gonjenje trgovaca ljudima.

¹¹ Trgovina ljudima: organizovani kriminal i milijarde dolara zarade od prodaje ljudi, dostupno na <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2012/July/human-trafficking-organized-crime-and-the-multibillion-dollar-sale-of-people.html>, stranici pristupljeno 10. oktobra 2019. godine

¹² http://www.ilo.org/rome/risorse-informative/comunicati-stampa/WCMS_243201/lang--en/index.htm

¹³ OSCE-ov Akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima, br. PC.DEC/557, usvojen 24. jula 2003. godine

¹⁴ Komentari na Dodatke na OSCE-ov Akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima, usvojene 2005. i 2013. godine, dostupno na <https://www.osce.org/secretariat/210391?download=true>

Krivičnim gonjenjem trgovaca ljudima se podržava vladavina prava, pruža se sigurnost zajednici, zaštita žrtvama, i pomaže se sprečavanju budućih krivičnih djela osuđenih počinilaca. Međutim, mogu se pojaviti brojni izazovi istragama i procesuiranju trgovine ljudima, uključujući nedovoljno dokaza za dovođenje počinilaca u vezu sa krivičnim djelom, oslanjanje u značajnoj mjeri na svjedočenje i saradnju žrtava, nedostatak koordinacije između policijskih agencija, neadekvatno zakonodavstvo koje ima za cilj da počiniocima pozove na odgovornost, kao i nedostatak čvrstih i pouzdanih obavještajnih podataka za formiranje snažno utemeljenih predmeta. Stoga, da bi se suprotstavili tim izazovima i uspješno i djelotvorno obavili istrage i **krivično gonjenje**, policija i tužilaštvo treba da uključe dokaze iz finansijskog sektora u svoje predmete. Finansijski dokazi mogu, naprimjer, pomoći u identifikaciji žrtava i upozoriti tijela vlasti na trgovinu ljudima i prije nego što žrtva podnese prijavu, oni mogu potvrditi svjedočenje žrtve i dati dodatni uvid u kontekst u vezi sa obimom krivičnog djela, a takođe mogu pomoći da se identifikuju saradnici i institucije koje mogu biti saučesnici u izvršenju krivičnog djela.

Drugo, snažne finansijske istrage, udružene sa dobro promišljenim politikama djelovanja, mogu pružiti podršku sistemima **zaštite** žrtava. Neke države članice OSCE-a propisuju da finansijska sredstva zaplijenjena od trgovaca ljudima budu usmjerena ka uslugama pružanja podrške i rehabilitacije žrtava, time pomažući da se žrtve zaštite, da se popravi šteta koju su učinili trgovci ljudima i da se doprinese osnaživanju žrtava.

Treće, usmjeravanjem finansijskih istraga u okvir sistema borbe protiv trgovine ljudima možemo se suprotstaviti nekažnjivosti trgovaca ljudima i povećati percepciju rizika za kriminalce. Trgovci ljudima često pretpostavljaju da je za to krivično djelo nivo rizika nizak, a finansijska dobit visoka. Međutim, dosljedno uključivanje finansijskih istraga i zapljene u odgovor krivičnopravnog sistema može imati **preventivnu** funkciju putem podrivanja pretpostavljene profitabilnosti trgovine ljudima. Na kraju, bavljenje

finansijskim implikacijama trgovine ljudima može dovesti do izgradnje boljih **partnerstava** između sektora, uključujući tu naročito javne i privatne institucije. Zato što se mnoge dodirne tačke između trgovine ljudima i industrije finansijskih usluga nalaze u privatnom sektoru, sistemi javnog sektora za borbu protiv trgovine ljudima moraju graditi partnerstva sa privatnim firmama da bi postigli gore navedene ciljeve. Slično tome, postoji snažan podstrek za privatni sektor da identifikuje i eliminiše zloupotrebu privatnih firmi u svrhu trgovine ljudima i da time ima koristi od partnerstava sa javnim sektorom, uključujući policiju.

Bez obzira na jasnu korist od uključivanja finansijskih istraga u borbu protiv trgovine ljudima, jedna od najmanje istraženih i shvaćenih oblasti u procesu trgovine ljudima je profit koji se generiše trgovinom ljudima i finansijske investicije koje obavljaju trgovci ljudima.¹⁵ Stoga, bavljenje finansijskim implikacijama trgovine ljudima predstavlja značajnu priliku za borbu protiv trgovine ljudima.

1.2 Prepreke ka ostvarenju uspješnih finansijskih istraga

Odnosi između finansijskih institucija i policije koji se odvijaju na radnom nivou su prilično jednoobrazni u svim državama članicama OSCE-a: kada finansijske institucije identifikuju aktivnosti koje su potencijalno povezane sa krivičnim djelom, piše se prijava o njima i podnosi se odgovarajućoj finansijsko-obavještajnoj jedinici. To prijavljivanje je obavezno i primjenjuje se putem striktno regulacije finansijskih institucija, kao i drugih mogućih subjekata koji su u obavezi da podnesu prijave, kao što su kasina, u mnogim državama članicama OSCE-a.¹⁶ Kada finansijsko-obavještajna jedinica primi prijave, one se dokumentuju i analiziraju u svrhu prikupljanja

¹⁵ Analiziranje poslovnog modela trgovine ljudima sa ciljem boljeg sprečavanja tog krivičnog djela, OSCE/UN.GIFT, maj 2010. godine, dostupno na <https://www.osce.org/secretariat/69028?download=true>, strana 66

¹⁶ Preporuka br. 20 Radne grupe za finansijsko djelovanje: Prijava sumnjivih transakcija, dostupno na <https://www.cfatf-gafic.org/index.php/documents/fatf-40r/386-fatf-recommendation-20-reporting-of-suspicious-transactions>

materijalnih informacija za otvaranje istraga ili za pokretanje mogućeg proaktivnog djelovanja.

Međutim, trenutno se praktičari susreću sa nekoliko izazova na putu ka ostvarenju uspješnih finansijskih istraga. Prvo, institucije moraju da odluče na šta da obrate pažnju u svojim naporima da identifikuju nezakonitu aktivnost. Početna tačka djelotvornih finansijskih istraga je korištenje tačnih indikatora trgovine ljudima. Relevantni indikatori ukazuju institucijama na šta da obrate pažnju, povećavaju vjerovatnoću djelotvornog prijavljivanja i pomažu policiji u prikupljanju obavještajnih informacija na osnovu kojih se može djelovati. Indikatori mogu pomoći finansijskim institucijama da preduzmu korake ka zaustavljanju zloupotreba njihovih sistema od strane trgovaca ljudima i takođe da dođu do boljih informacija za policijske istrage. Dakle, razvoj finansijskih indikatora je proteklih nekoliko godina prioritet u okviru različitih inicijativa tijela vlasti, civilnog društva i privatnog sektora, koje su se odnosile na vezu između industrije finansijskih usluga i trgovine ljudima. Međutim, ti indikatori su razbacani u publikacijama koje se bave različitim regionima svijeta i nisu usklađeni niti sažeti na jednom mjestu.

Drugo, u vezi sa ranije pomenutim, prijave policiji moraju biti relevantne: neka tijela dobijaju vrlo malo prijava jer praktičari ne znaju na šta da obrate pažnju ili smatraju da prijavljivanje nema neku naročitu vrijednost, dok druga tijela dobijaju previše prijava sumnjivih aktivnosti koje ne sadrže nikakvu stvarnu vrijednost u smislu istrage predmeta trgovine ljudima. Ti ishodi su rezultat mnoštva faktora, kao što su nedostatak odgovarajuće obuke istražitelja, nedostatak odgovarajućih alata kojima finansijske institucije odmah identifikuju i prijavljuju sumnjive transakcije među milionima obavljenih transakcija, kao i prenos sredstava od strane trgovaca ljudima putem agencija ili kurirskih službi za transfer novca, a ne samo banaka.¹⁷ Pored toga, takođe postoji problem sa tim da policijski službenici nedovoljno koriste

prijave sumnjivih transakcija (što može biti moguća nuspojava percipirane nedjelotvornosti tih prijava).

Treće, neki praktičari imaju mnogo kvalitetnih obavještajnih podataka, pa ipak im je pristup ograničen, a razmjena dobrih primjera iz prakse na niskom nivou. Predstavljanje rezultata javnosti još nije strukturirano unutar mnogih dokumenata na način koji omogućava najdjelotvorniji ishod. Pored toga, u nedostatku jasne komunikacije između mnoštva država i grupa, borba protiv trgovine ljudima još uvijek je uglavnom odgovornost policijskih agencija, a ne civilnog društva ili privatnih firmi, kao što su finansijske institucije, naglašavajući još jednom potrebu za partnerstvima, gdje god je to moguće. Iako postoje neke dobre publikacije koje se bave tim izazovima, one se još uvijek nedovoljno koriste u državama članicama OSCE-a. One se preklapaju u nekim temama, a zanemaruju druge, kao što su konkretne smjernice o tome *kako* obaviti istragu.

Općenito, bez obzira na dobronamjerne inicijative, ova oblast je rascjepkana, neadekvatno koordinirana i provedena, a praktičari su sa njom nedovoljno upoznati. Ti izazovi doprinose relativno malom broju djelotvornih finansijskih istraga u državama članicama OSCE-a i time pružaju podršku sveprisutnoj ideji počinilaca o tome da je za trgovinu ljudima nivo rizika nizak, a finansijska dobit visoka.

1.3

Cilj ovog Sažetog prikaza

Kao što je gore naznačeno, finansijske istrage predstavljaju sredstvo koje mnogo obećava, kada je u pitanju doprinos borbi protiv trgovine ljudima. Od osnaživanja djelotvornog procesuiranja do pomaganja u identifikovanju žrtava trgovine ljudima, od doprinosa zapljeni imovine do podriivanja ciljeva trgovaca ljudima u ostvarenju profita, finansijske istrage mogu pomoći državama članicama OSCE-a da preokrenu tok zblivanja protiv trgovaca ljudima i da izgrade snažnije i sigurnije zajednice.

¹⁷ Korištenje prednosti mehanizama borbe protiv pranja novca u borbi protiv trgovine ljudima, OSCE, 2014. godine, dostupno na <https://www.osce.org/secretariat/121125?download=true>

Međutim, trenutni izazovi na terenu ukazuju na potrebu za koordiniranijim i standardizovanijim pristupom mjerama borbe protiv trgovine ljudima, kao što su finansijske istrage. Krovni cilj ovog Sažetog prikaza je poboljšanje kvaliteta, učestalosti, obima i djelotvornosti finansijskih istraga putem sažimanja dosadašnjih istraživanja i politika djelovanja o finansijskim istragama i trgovini ljudima i pružanja jedinstvenog priručnika za praktičare koji razvijaju kapacitete finansijskih istraga.

Konkretno, ovaj Sažeti prikaz ima sljedeće primarne ciljeve:

Podići svijest među praktičarima i kreatorima politika djelovanja o vrijednosti finansijskih istraga i potrebi da ih se uključi u sisteme borbe protiv trgovine ljudima;

Sažeti i analizirati mnoge od najistaknutijih publikacija (izvještaji, studije itd.) o finansijskim transakcijskim indikatorima trgovine ljudima;

Sažeti najčešće finansijske transakcijske indikatore u jedan dokument za finansijske istražitelje i institucije sa ciljem poboljšanja njihovih napora u ovoj oblasti;

Pružiti smjernice finansijsko-obavještajnim jedinicama, policijskim agencijama, finansijskim institucijama, kao i javnim i privatnim subjektima, što će pomoći u unapređenju njihove sposobnosti da prate i prijavljuju finansijske tokove u vezi sa trgovinom ljudima.

20

Definiranje trgovine ljudima

2.1

Trgovina ljudima nasuprot krijumčarenja migranata

Međunarodna definicija trgovine ljudima se nalazi u *Protokolu o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, naročito trgovine ženama i djecom* (takođe poznatom pod nazivom „Protokol iz Palerma“), koji je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija 2000. godine. Ona glasi:

„Trgovina ljudima“ znači vrbovanje, prevoženje, prebacivanje, skrivanje i primanje lica, putem prijetnje silom ili upotrebom sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlaštenja ili teškog položaja ili davanja ili primanja novca ili koristi da bi se dobio pristanak lica koje ima kontrolu nad drugim licem, u svrhu iskorištavanja. Iskorištavanje obuhvata, kao minimum, iskorištavanje prostitucije drugih lica ili druge oblike seksualnog iskorištavanja, prinudni rad ili usluge, ropstvo ili odnos sličan ropstvu, servitut ili uklanjanje organa.

Ukratko, u Protokolu se navodi da, da bi se određeno djelo smatralo trgovinom ljudima moraju da postoje tri činjenice: jedna od navedenih radnji izvršenja (npr. vrbovanje), način na koji je to djelo počinjeno (npr. putem prijetnje silom ili prevare) i svrha iskorištavanja (npr. u svrhu seksualnog iskorištavanja).¹⁸

Iako mogu postojati varijacije unutar definicija koje se nalaze u zakonima i politikama djelovanja svake od država, gore pomenuti protokol predstavlja opću osnovu za sve srodne politike djelovanja u svijetu.

Značenja trgovine ljudima i krijumčarenja migranata se često nepravilno miješaju, s obzirom na pogrešnu percepciju da je za trgovinu ljudima potrebno prebacivanje osoba sa jednog mjesta na drugo.

¹⁸ Protokol o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, naročito trgovine ženama i djecom uz Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Njujork, 15. novembar 2000. godine, dostupno na https://treaties.un.org/doc/Treaties/2000/11/20001115%2011-38%20AM/Ch_XVIII_12_ap.pdf

Međutim, trgovina ljudima uključuje krivično djelo protiv neke osobe u svrhu iskorištavanja (npr. radno iskorištavanje, seksualno iskorištavanje itd.), dok krijumčarenje migranata uključuje omogućavanje nezakonitog ulaska stranog državljanina u neku državu te se stoga smatra krivičnim djelom protiv države. Krijumčarenje migranata uvijek uključuje kretanje neke osobe preko državne granice, dok trgovina ljudima ne mora uopće uključivati kretanje.¹⁹

Mreža za istrage finansijskih krivičnih djela (Fin-CEN) SAD-a je objavila upozorenje u septembru 2014. godine, u kome su naglašene glavne razlike između trgovine ljudima i krijumčarenja migranata. Te razlike su prilično univerzalne i oslanjaju se na tekst Protokola iz Palerma.

Razlika između trgovine ljudima i krijumčarenja migranata

Trgovina ljudima

- Uključuje korištenje sile ili prisile i iskorištavanje žrtava.
- Uključuje, ali se ne ograničava na nedobrovoljni servitut, prisilni rad, dužničko ropstvo i seksualno iskorištavanje.
- Svako može biti žrtva, bez obzira na porijeklo, spol, dob ili pravni status.
- Nije potrebno da osoba pređe državnu granicu da bi bila žrtva. Osobe mogu biti žrtve trgovine ljudima unutar granica države.

Krijumčarenje migranata

- Uključuje izbor neke osobe da ilegalno imigrira
- Ograničeno je na ilegalnu migraciju ili skrivanje stranaca bez dokumenata.
- Uključuje strane državljane.
- Ovo krivično djelo uključuje ilegalni prelazak granice ili skrivanje onih koji su ilegalno prešli granicu.

Izvor—<https://www.fincen.gov/sites/default/files/advisory/FIN-2014-A008.pdf>

2.2

Glavni oblici trgovine ljudima pomenuti u Sažetom prikazu

Kao što je ranije navedeno, direktni dokazi i istraživanja ukazuju na to da je trgovina ljudima veoma profitabilna nezakonita aktivnost, pri čemu godišnji profit dostiže 150 milijardi dolara na globalnom nivou.²⁰ Procjenjuje se da najveći dio tog profita proističe iz trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, dok je trgovina ljudima u svrhu radnog iskorištavanja drugi najčešći oblik

trgovine ljudima. S obzirom na to da ta dva oblika trgovine ljudima preovlađuju i na to da je primarna dodirna tačka između finansijskih institucija i trgovaca ljudima monetarna, ovaj Sažeti prikaz se primarno fokusira na finansijske indikatore u vezi sa trgovinom ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i radnog iskorištavanja.

Pored toga, u ovom Sažetom prikazu se takođe razmatra trgovina ljudima u svrhu uklanjanja organa. Trgovina ljudima u svrhu uklanjanja organa se konkretno pominje i u UN-ovom Protokolu iz Palerma i u naknadno donesenoj Deklaraciji iz Vilnusa, koju je OSCE usvojio 2009. godine.²¹

¹⁹ <https://www.justice.gc.ca/eng/cj-jp/tp/what-quoi.html>

²⁰ Sprečavanje, zaštita i procesuiranje naglašeni na otvorenoj debati Vijeća sigurnosti o trgovini ljudima, modernom ropstvu i prisilnom radu u sukobima, br. SC/12751, 15. mart 2017. godine, dostupno na <https://www.un.org/press/en/2017/sc12751.doc.htm>

²¹ Trgovina ljudima u svrhu uklanjanja organa u državama članicama OSCE-a: Analiza i njeni rezultati, Ured specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, Beč 2013. godine, dostupno na <https://www.osce.org/secretariat/103393?download=true>

Međutim, čak i uz takav fokus, trgovina ljudima u svrhu uklanjanja organa se često previđa u općenitim diskusijama o trgovini ljudima. Na sreću, u proteklih nekoliko godina je o temi trgovine ljudima u svrhu uklanjanja organa počelo da se razgovara kada se pomene trgovina ljudima, naročito iz perspektive pranja novca. Naprimjer, Udruženje certificiranih stručnjaka za borbu protiv pranja novca (ACAMS) je objavilo dva članka o jednoj inicijativi zajednički vođenoj sa Papskom akademijom nauka (PAS) iz Vatikana i kanadskim javno-privatnim partnerstvom pod nazivom Project Organ, koja je bila osmišljena sa ciljem da podigne svijest i poveća nivo prijavljivanja sumnjivih transakcija o finansijskim aktivnostima u vezi sa trgovinom ljudima u svrhu uklanjanja organa.²²

U nastavku se nalaze definicije te tri glavne oblasti na koje se Sažeti prikaza fokusira, što može predstavljati dodatak na gore navedenu opću definiciju trgovine ljudima iz Protokola.

Radno iskorištavanje

Svaki oblik rada ili pružanja usluge koja je iznuđena od neke osobe pod prijetnjom kazne i na koji ta osoba nije dobrovoljno pristala.²³

Iskorištavanje prostitucije i drugi oblici seksualnog iskorištavanja

Općenito, odnosi se na profitiranje od prostituiranja druge osobe i nezakonito sticanje finansijske ili druge materijalne koristi od prostituiranja druge osobe.

Trgovina ljudima u svrhu uklanjanja organa

Iskorištavanje neke osobe u svrhu uklanjanja bubrega, jetre, srca, pluća i gušterače. Uklanjanje ljudskih ćelija i tkiva obično nije uključeno u ovu definiciju, pošto je zaključeno da ono nije obuhvaćeno Protokolom iz Palerma.²⁴

²² <https://www.acamstoday.org/organ-trafficking-the-unseen-form-of-human-trafficking/>

²³ Trgovina ljudima u svrhu radne eksploatacije, juli 2011. godine, dostupno na <https://www.osce.org/bih/106977?download=true>

²⁴ Trgovina ljudima u svrhu uklanjanja organa, sveobuhvatni pregled literature, HoTT Project, decembar 2013. godine, dostupno na https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/hott_project_deliverable_1_1.pdf

3.0

Pregled dokumenata u vezi sa trgovinom ljudima i istragama finansijskih krivičnih djela

Istraživanjem koje je obavljeno tokom izrade ovog Sažetog prikaza smo identifikovali 23 primarne publikacije koje su sadržavale ili indikatore specifične za industriju finansijskih usluga, ili druge primjenjive indikatore, kao i studije slučaja, tipologije i istražne tehnike.

Publikacije uključene u ovaj Sažeti prikaz su podijeljene u tri odjeljka:

- I. Međuvladine organizacije i agencije;
- II. Nezavisne nacionalne jedinice za finansijske istrage i;
- III. Civilno društvo, nevladine organizacije (NVO) i privatni sektor.

U prvom odjeljku, *Međuvladine organizacije i agencije*, dat je kratak pregled istraživanja koje su obavile međuvladine organizacije koje uključuju Radnu grupu za finansijsko djelovanje (FATF) i njoj srodne organizacije, kao što je MONEYVAL, kao i međunarodne policijske agencije, kao što je EUROPOL. Ovaj odjeljak pruža transnacionalno gledište na finansijske veze sa trgovinom ljudima u svim državama članicama OSCE-a.

U drugom odjeljku, *Nezavisne nacionalne jedinice za finansijske istrage*, su grupisane publikacije koje su prikupile finansijsko-obavještajne jedinice koje koriste podatke iz prijave sumnjivih aktivnosti koje su podnijeli subjekti koji imaju obavezu da prijave sumnjivu aktivnost, kao što su banke, iz konkretnih država članica OSCE-a.

Na kraju, u trećem odjeljku, *Civilno društvo, nevladine organizacije (NVO) i privatni sektor* su predstavljeni stavovi različitih organizacija i grupa, od kvartalnog magazina *ACAMS Today*²⁵ koji izdaje Udruženje certificiranih stručnjaka za borbu protiv pranja novca (ACAMS), do neprofitne NVO za pružanje usluga na prvoj liniji kontakta, *Polaris*²⁶.

²⁵ <https://www.acamstoday.org/>

²⁶ <https://polarisproject.org/>

Međuvladine organizacije i agencije

- **Naziv publikacije:** APG-ov Godišnji izvještaj o tipologijama: Metode i trendovi pranja novca i finansiranja terorizma
- **Tip:** Izvještaj
- **Država/sjedište izdavača:** Beč
- **Područje primjene:** Azija-Pacifik
- **Izdavač:** Azijsko-pacifička grupa za pitanja pranja novca (APG)
- **Datum izdavanja:** 2018. godine
- **Link:** <http://www.apgml.org/methodsand-trends/page.aspx?p=8d052c1c-b9b8-45e5-9380-29d5aa129f45>

Opis: Izvještaj Azijsko-pacifičke grupe za pitanja pranja novca (APG) iz 2018. godine bavi se mnoštvom tema u vezi sa pranjem novca i finansiranjem terorizma, pri čemu su trgovina ljudima i krijumčarenje migranata ciljano i promišljeno obrađeni. Finansijski indikatori su razvrstani po regionima, a države čiji su slučajevi razmatrani su Fidži, Japan, Novi Zeland, Pakistan i Tajland. Ova grupa država, čije su studije slučajeva razmatrane, je zanimljiva jer obuhvata države koje su poznate i kao države porijekla i kao države odredišta za žrtve trgovine ljudima. Međutim, ograničen je broj indikatora visokog rizika, jer je samo šačica njih izvučena iz tih slučajeva. Konkretno su pomenuti medijski i lični oglasi neistinitog sadržaja, koji su uobičajeno povezani sa aktivnostima trgovine ljudima.

-
- **Naziv publikacije:** Vodič za politiku djelovanja u vezi sa praćenjem tokova novca u predmetima trgovine ljudima
 - **Tip:** Vodič za politiku djelovanja
 - **Država/sjedište izdavača:** Australija/Indonezija
 - **Područje primjene:** Azija-Pacifik
 - **Izdavač:** Regionalna ministarska konferencija „Bali proces“ o krijumčarenju ljudi, trgovini ljudima i srodnom transnacionalnom kriminalu.
 - **Datum izdavanja:** juli 2018. godine

- **Link:** <https://www.baliprocess.net/UserFiles/baliprocess/File/Bali%20Process%20Guide%20WEB%20v01.pdf>

Opis: Osnov za ovaj vodič za politiku djelovanja, koji je izradio „Bali proces“ o krijumčarenju ljudi, trgovini ljudima i srodnom transnacionalnom kriminalu, se nalazi u radu Šeste regionalne ministarske konferencije „Bali procesa“, koja je održana u martu 2016. godine. Tokom te konferencije je upućen poziv državama članicama OSCE-a da se obavežu na to da pranje novca učine krivičnim djelom, kao način ciljane borbe protiv finansijskih motiva za krijumčarenje ljudi i trgovinu ljudima. Ovaj vodič za politiku djelovanja predstavlja dobrovoljnu, neobavezujuću referentnu publikaciju za zvaničnike policije i pravosuđa odgovorne za istrage i procesuiranje trgovine ljudima u državama članicama „Bali procesa“.

Vodič za politiku djelovanja na početku razmatra osnovnu terminologiju pranja novca, prije nego što pređe na konkretne studije slučajeva trgovine ljudima, naznačavajući indikatore visokog rizika i dajući uvid u međunarodnu saradnju. Vodič je izrađen sa ciljem široke primjenjivosti među istražiteljima, i u javnom i u privatnom sektoru, pošto ne samo da razmatra finansijske indikatore visokog rizika, već pruža informacije o tome kako imovina može biti zamrznuta ili zaplijenjena. Pored toga, ono što dodatno čini ovaj dokument jedinstvenim jeste ravnoteža između naprednih obavještajnih podataka o finansijskim aktivnostima o trgovini ljudima, uz relativno osnovno znanje, naprimjer o tome kako finansijsko-obavještajne jedinice općenito djeluju unutar neke države, i znanja na visokom nivou o tome kako se vrše finansijske istrage.

Sve informacije u vodiču za politiku djelovanja su predstavljene na način lagan za praćenje i izložene u estetski privlačnom formatu. To doprinosi lakoći razumijevanja obavještajnih podataka izloženih u dokumentu. Na kraju, prisustvo „smjernica“ kroz cijeli vodič za politiku djelovanja pomaže razumijevanju kako ili zašto određene preporuke trebaju biti provedene.

- **Naziv publikacije:** Izvještaj sa 22. sastanka Radne grupe visokih zvaničnika i 11. sjednice Vijeća ministara ESAAMLG-a
- **Tip:** Izvještaj
- **Država/sjedište izdavača:** Grand Bay, Mauricijus
- **Područje primjene:** istok i jug Afrike
- **Izdavač:** Grupa za borbu protiv pranja novca na istoku i jugu Afrike (ESAAMLG)
- **Datum izdavanja:** septembar 2011. godine
- **Link:** <https://esaamlg.org/reports/HUMAN-TRAFFICKING-Report-Mauritius-2011.pdf>

Opis: Detaljan, iako davno napisan, dokument o trgovini ljudima u regionima za koje je zadužena ESAAMLG, pridružena članica Radne grupe za finansijsko djelovanje (FATF). Svrha ovog izvještaja bilo je istraživanje veza između pranja novca i trgovine ljudima, na osnovu podataka prikupljenih putem detaljnog upitnika upućenog u svih 14 država članica ESAAMLG.

Dobijeni rezultati su uključivali nekoliko studija slučajeva, uz naglasak na individualnim indikatorima visokog rizika, kao i na sažetku indikatora na kraju dokumenta, koji uključuju opće indikatore, putovanja, fizičke, finansijske i pravne indikatore, kao i indikatore korištenja usluga bordela. Indikatori naglašeni u ovom dokumentu se upoređuju, sa zanimljive tačke gledišta, sa indikatorima objavljenim u Evropi i Sjevernoj Americi, s obzirom na činjenicu da ESAAMLG uključuje mnoge države porijekla žrtava trgovine ljudima, za razliku od država odredišta.

-
- **Naziv publikacije:** Model finansijskog djelovanja trgovine ljudima: procjena trenutnog nivoa znanja
 - **Tip:** Izvještaj
 - **Država/sjedište izdavača:** Nizozemska
 - **Područje primjene:** Evropa
 - **Izdavač:** Europol
 - **Datum izdavanja:** juli 2015. godine
 - **Link:** <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/trafficking-in-human-beings-financial-business-model>

Opis: U ovom Europolovom izvještaju se daje pregled nekoliko faktora povezanih sa trgovinom ljudima, uključujući organizovane kriminalne grupe, tržišta na kojima one djeluju i geografsku dimenziju trgovine ljudima. Pored toga, u dokumentu se detaljnije razmatraju tokovi novca povezani sa trgovcima ljudima, uključujući pominjanje tradicionalnih metoda slanja novca, kao što su agencije za transfer novca, a ističe se i korištenje kriptovaluta, kao što je bitcoin, od strane kriminalaca. Na kraju, identifikovano je nekoliko tipova visokorizičnih poslovnih aktivnosti kojima se mogu baviti trgovci ljudima u svrhu radnog ili seksualnog iskorištavanja.

-
- **Naziv publikacije:** Rizici od pranja novca koji je potekao od trgovine ljudima i krijumčarenja migranata
 - **Tip:** Izvještaj FATF-a
 - **Država/sjedište izdavača:** Francuska
 - **Područje primjene:** Globalno
 - **Izdavač:** Radna grupa za finansijsko djelovanje (FATF)
 - **Datum izdavanja:** juli 2011. godine
 - **Link:** <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Trafficking%20in%20Human%20Beings%20and%20Smuggling%20of%20Migrants.pdf>

Opis: Izvještaj Radne grupe za finansijsko djelovanje (FATF) iz 2011. godine o rizicima povezanim sa trgovinom ljudima i krijumčarenjem migranata je još uvijek veoma relevantan skoro deceniju kasnije. Iako je ovaj izvještaj nastao prije mnogih danas poznatijih finansijskih radnih grupa, okupljenih sa ciljem suočavanja sa pitanjem trgovine ljudima, sadržaj izvještaja — naročito njegova sveobuhvatna lista finansijskih indikatora — je jednako važan danas kao što je bio u trenutku kada je objavljen.

Izvještaj uvodi pojmove „trgovina ljudima“ i „krijumčarenje migranata“ i pokušava da se pozabavi širokim spektrom načina na koje se ova dva tipa krivičnih djela isprepliću sa industrijom finansijskih usluga, kao i sa drugim subjektima koji bi spadali u

nadležnost mnogih finansijsko-obavještajnih jedinica, kao što su kasina ili djelatnost novčanih usluga. Osnov izvještaja čine odgovori koje su dale članice FATF-a ili članice regionalnih tijela zasnovanih na FAFT-u na detaljan upitnik o predmetima pranja novca u vezi sa trgovinom ljudima (i krijumčarenjem migranata) i srodnim kriminalnim mrežama. Pored toga, podsticao se angažman privatnog i javnog sektora prilikom odgovaranja na upitnik, što doprinosi sveobuhvatnoj tipologiji i navođenju indikatora u izvještaju.

U izvještaju se navodi duga lista indikatora koji su naknadno potvrđeni putem desetina lista tipologija ili lista indikatora koje su uslijedile nakon njega. Vjerovatno je da će se njegov utjecaj nastaviti u doglednoj budućnosti, s obzirom na globalni utjecaj tih indikatora.

-
- **Naziv publikacije:** Finansijski tokovi kao rezultat trgovine ljudima
 - **Tip:** Izvještaj
 - **Država/sjedište izdavača:** Francuska
 - **Područje primjene:** Globalno
 - **Izdavač:** Radna grupa za finansijsko djelovanje (FATF) i Azijsko-pacifička grupa za pitanja pranja novca (APG)
 - **Datum izdavanja:** juli 2018. godine
 - **Link:** <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/Human-Trafficking-2018.pdf>

Opis: Zajednički izvještaj Radne grupe za finansijsko djelovanje (FATF) i Azijsko-pacifičke grupe za pitanja pranja novca (APG) iz 2018. godine o finansijskim tokovima kao rezultatu trgovine ljudima je jedan od najdetaljnijih i sveobuhvatnih dokumenata o konkretnim indikatorima koji mogu biti iskorišteni za identifikaciju najdominantnijih oblika trgovine ljudima, uključujući seksualno iskorištavanje, radno iskorištavanje i trgovinu organima. Ovaj dokument predstavlja nadgradnju na podatke prikupljene u FATF-ovom izvještaju iz 2011. godine, pod nazivom *Rizici od pranja novca koji je potekao od trgovine ljudima i krijumčarenja migranata*, a dodatno se referira na mnoge tehnološke indikatore koji su se

pojavi u protekloj deceniji nakon izvještaja iz 2011. godine. Konkretni primjeri relativno novih indikatora koji su rezultat brzog razvoja mobilnih aplikacija uključuju primjere na koji način trgovci ljudima koriste prednosti mobilnog naručivanja prevoza, zajedničkog stanovanja, pa čak i kriptovaluta.

Svi indikatori su razdvojeni u tri glavne kategorije: seksualno iskorištavanje, radno iskorištavanje ili kombinacija oba oblika. Pored toga, iako se konkretno ne navode u odjeljku sa indikatorima, u tekstu izvještaja su takođe identifikovane određene tipologije u vezi sa trgovinom organima.

Autori su, prije navođenja indikatora, prepoznali nešto važno, tj. da iako transakcije u vezi sa organizatorima ili kriminalcima visokog nivoa uključenim u trgovinu ljudima možda izgledaju slično onima u okviru pranja novca, transakcijske aktivnosti koje se odvijaju na nižim nivoima kriminalnih organizacija — bilo kroz transakcije izvršene putem bankovnih računa jedne od njihovih žrtava ili putem bankovnog računa nekog saučesnika — su zaista jedinstvene.

-
- **Naziv publikacije:** Obuka policijskih službenika na prvoj liniji borbe protiv trgovine ljudima
 - **Tip:** Vodič za obuku
 - **Država/sjedište izdavača:** Beč
 - **Područje primjene:** Države članice EU
 - **Izdavač:** Međunarodni centar za izradu migracijskih politika djelovanja (ICMPD)
 - **Datum izdavanja:** 2006. godine
 - **Link:** https://www.icmpd.org/fileadmin/ICMPD-website/ICMPD-Website_2011/Capacity_building/THB/Publications/AGIS_POL_Training_Guide.pdf

Opis: ICMPD-ov vodič za obuku je osmišljen za policiju, graničnu policiju i carinike unutar država članica EU, država koje se nalaze neposredno pred članstvom i država kandidata. Vodič uključuje nekoliko indikatora koji se mogu primijeniti na finansijske institucije, konkretno na šalterske službenike, u identifikaciji vizuelnih znakova moguće trgovine ljudima, kao što je krivotvorena dokumentacija.

- **Naziv publikacije:** Prihodi od trgovine ljudima i ilegalnih migracija/krijumčarenja ljudi
- **Tip:** Izvještaj
- **Država/sjedište izdavača:** Francuska
- **Područje primjene:** Globalno
- **Izdavač:** MONEYVAL
- **Datum izdavanja:** 31. maj 2005. godine
- **Link:** <https://rm.coe.int/select-committee-of-experts-on-the-evaluationof-anti-money-laundering/1680714f5a>

Opis: Ovaj Moneyvalov dokument iz 2005. godine o prihodima od trgovine ljudima je nastao prije mnogih danas poznatijih izvještaja o tipologijama. Međutim, kroz analizu predmeta u vezi sa trgovinom ljudima, o kojima se razgovaralo na pet radionica koje su uključivale Rusiju i još nekoliko država iz Evrope, Azije, Afrike i Sjeverne Amerike, izvještaj sadrži nekoliko indikatora visokog rizika u vezi sa trgovinom ljudima. U izvještaju se navodi deset tipologija, a uz svaku od njih se navode konkretne studije slučajeva, što predstavlja jedinstven pristup, u poređenju sa mnogim savremenijim dokumentima o indikatorima visokog rizika.

-
- **Naziv publikacije:** Korištenje prednosti mehanizama borbe protiv pranja novca u borbi protiv trgovine ljudima
 - **Tip:** Studija/izvještaj
 - **Država/sjedište izdavača:** Beč (Austrija)
 - **Područje primjene:** 57 država članica OSCE-a i 11 država Partnera za saradnju sa OSCE-om
 - **Izdavač:** Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE)
 - **Datum izdavanja:** 11. juli 2014. godine
 - **Link:** <https://www.osce.org/secretariat/121125?download=true>

Opis: U ovom izvještaju se razmatra na koji način organizacije formirane sa ciljem da se pozabave trgovinom ljudima i/ili krijumčarenjem migranata i one koje se bave tradicionalnim oblicima borbe protiv pranja novca mogu da kombinuju napore i sarađuju u borbi protiv trgovaca ljudima. U izvještaju

je identifikovana postojeća djelotvorna praksa, kao i sredstva i resursi koje koriste obje strane u pokušaju daljeg unapređenja postojećih metodologija, putem analiziranja studija slučajeva, uglavnom iz država članica Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE).

Iako u ovom izvještaju indikatori nisu široko zastupljeni, u njemu se naglašava nekoliko tipova poslovnih aktivnosti visokog rizika, podložnih subverzivnom djelovanju trgovaca ljudima ili krijumčara, uključujući agencije za zapošljavanje i kozmetičke klinike. Pored toga, u izvještaju je naglašeno nekoliko zakonitih djelatnosti i njihova uloga u identifikaciji trgovaca ljudima u kombinaciji sa drugim indikatorima. Te djelatnosti uključuju računovodstvene usluge i klinike na kojima se vrši abortus, naročito u vezi sa trgovinom ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja. Na kraju, u izvještaju se naglašavaju konkretne finansijske transakcije uobičajene za trgovinu ljudima ili krijumčarenje, kao što je korištenje pre-paid kreditnih kartica za plaćanje online oglasa.

-
- **Naziv publikacije:** Istraživanje iz 2016. godine o naporima usmjerenim ka ispunjavanju obaveza država članica OSCE-a i preporuke za borbu protiv trgovine ljudima
 - **Tip:** Studija/izvještaj
 - **Država/sjedište izdavača:** Beč (Austrija)
 - **Područje primjene:** 57 država članica OSCE-a i 11 država Partnera za saradnju sa OSCE-om
 - **Izdavač:** Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE)
 - **Datum izdavanja:** 19. decembar 2016. godine
 - **Link:** <https://www.osce.org/secretariat/289951>

Opis: U istraživanju Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE) iz 2016. godine su upoređeni podaci prikupljeni iz 53 države članice, kao i od 90 nevladinih organizacija (NVO), o naporima usmjerenim ka borbi protiv trgovine ljudima.

Rezultati istraživanja uključuju tempo kojim države

ispunjavaju obaveze koje su preuzele kada su postale članice OSCE-a, kao i preporučeno djelovanje u svrhu sprečavanja trgovine ljudima, uključujući bavljenje pitanjem potražnje i profita, što se može primijeniti i na radno iskorištavanje i na seksualno iskorištavanje. Jedan odjeljak ovog istraživanja se bavi temom finansijskih istraga.

Podaci o finansijskim indikatorima su oskudni; međutim, oni indikatori koji su dostupni, odnose se na niz različitih aktivnosti koje bi mogle dovesti do aktiviranja automatskog upozorenja ili do uzbunjivanja od strane šalterskog osoblja, zbog moguće povezanosti sa aktivnostima trgovine ljudima. Ti indikatori uključuju i preporuku da šaltersko osoblje obrati pažnju na znake ponašanja potencijalnih žrtava u poslovnica banaka koji bi mogli ukazivati na prisudu, kao i na kontradiktorna objašnjenja klijenata u vezi sa jednom ili više neobičnih transakcija. Osim toga, preporučuje se da se na osnovu podataka o transakcijama obrati pažnja na transakcije komercijalnih računa realizirane izvan radnog vremena, kao i na elektronske prenose sredstava na račun i sa računa bez očiglednog razloga za to.

- **Naziv publikacije:** Ograničavanje rizika kroz borbu protiv trgovine ljudima: Zapažanja privatnog sektora
- **Tip:** Sektorska agenda
- **Država / sjedište izdavača:** Velika Britanija
- **Područje primjene:** globalno
- **Izdavač:** Svjetski ekonomski forum
- **Datum izdavanja:** decembar 2014.
- **Link:** http://www3.weforum.org/docs/WEF_Human_Trafficking_Report_2015.pdf

Opis: Koautorice Louise Shelley, direktorica Centra za borbu protiv terorizma, transnacionalnog kriminala i korupcije pri Univerzitetu George Mason, i Christina Bain, direktorica Inicijative za borbu protiv trgovine ljudima i modernog ropstva pri Koledžu Babson, dovode u pitanje široko rasprostranjene pretpostavke o ulozi finansijske industrije i njenoj odgovornosti

za borbu protiv trgovine ljudima. Shelley i Bain ističu potrebu za promjenom kulture poslovanja banaka kako bi se njihovo osoblje osposobilo da na vrijeme prepozna sumnjive aktivnosti i umanjiti rizike koji bi iz njih mogli proisteci što je moguće prije. Takva promjena kulture poslovanja zahtijeva spremnost i volju rukovodilaca najvišeg nivoa, kao i osposobljavanje šalterskih službenika.

Radno i seksualno iskorištavanje u ovom radu istaknuti su kao dva najrasprostranjenija oblika trgovine ljudima u svijetu. Zapažanja autorica na makro planu razvrstana su po vrstama djelatnosti, a djelatnosti finansijskih usluga, tehnoloških procesa, transporta i ugostiteljstva detaljnije su obrađene, te su za djelatnost finansijskih usluga ponuđene i određene tipologije koje se odnose na taj sektor.

Osim toga, vrijedi istaći da se u radu ističe šest kriterija za donošenje smjernica za sprečavanje seksualnog iskorištavanja djece u okviru turističke djelatnosti, te trgovine ljudima u okviru djelatnosti ugostiteljstva, poznatih i pod nazivom: „Kodeks“. Ti kriteriji su: 1) utvrditi politiku rada i procedure, 2) osposobiti zaposlene, 3) ubaciti potrebne odredbe u ugovore, 4) informirati turiste, 5) podržavati, saradivati i kontaktirati sa ostalim akterima, i 6) izvještavati svake godine. Iako je inicijalno namijenjen djelatnosti ugostiteljstva, ovaj pristup može se u određenoj mjeri prilagođavati i kao takav primjenjivati i na druge djelatnosti, poput finansijskih usluga, u cilju borbe protiv trgovine ljudima na širem planu.

Nezavisne nacionalne jedinice za finansijske istrage

- **Naziv publikacije:** Izvještaj o tipologijama i studijama slučaja za 2014. godinu
- **Tip:** Izvještaj
- **Država / sjedište izdavača:** Australija
- **Područje primjene:** Australija
- **Izdavač:** Australski centar za izvještavanje i analizu transakcija (AUSTRAC)

- **Datum izdavanja:** 2014. godine
- **Link:** <http://www.austrac.gov.au/sites/default/files/typologies-report-2014.pdf>

Opis: Izvještaj Australskog centra za izvještavanje i analizu transakcija (AUSTRAC) iz 2014. godine o tipologiji i studijama slučaja sadrži primjere o 20 stvarnih slučajeva pranja novca sa primjerima uočljivih znakova za uzbunu. Slučaj 3 odnosi se na trgovinu ljudima u australskim bordelima. Za ovaj slučaj vezan je mali broj indikatora. Slično tome, cjelokupan tekst izvještaja sadrži tek nekoliko referenci o trgovini ljudima općenito.

-
- **Naziv publikacije:** Indikatori: Pranje nezakonito stečene dobiti od trgovine ljudima i seksualnog iskorištavanja
 - **Tip:** Operativni dokument
 - **Država / sjedište izdavača:** Kanada
 - **Područje primjene:** Kanada
 - **Izdavač:** Kanadski centar za analizu finansijskih transakcija i izvještaja (FINTRAC)
 - **Datum izdavanja:** 15. decembar 2016.
 - **Link:** <http://www.fintrac-canafe.gc.ca/intel/operation/oai-hts-eng.pdf>

Opis: Kanadski centar za analizu finansijskih transakcija i izvještaja (FINTRAC) pri Nacionalnoj jedinici Kanade za finansijske istrage, 2016. godine objavio je jednu od sveobuhvatnijih listi finansijskih indikatora visokog rizika (red flag) koji ukazuju na trgovinu ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja. Ova publikacija sa nizom indikatora služila je kao okosnica obavještajnog rada FINTRAC-a u okviru njegovog učešća u javno-privatnom partnerstvu poznatom kao projekt „Protect“, u čijoj su realizaciji snage udružile institucije za izvještavanje, policijske agencije, nevladine organizacije i FINTRAC, kako bi podigli svijest građana i povećali stepen prijavljivanja sumnjivih transakcija FINTRAC-u. U publikaciji su nabrojani brojni indikatori visokog rizika, koji obuhvataju široku lepezu javnih oblika, od upotrebe sredstava prevoza od strane osoba za koje se sumnja da su trgovci ljudima, do upotrebe kriptovaluta

poput Bitcoina. Nadalje, indikatori su podijeljeni po kategorijama s obzirom na vrste finansijskih transakcija, njihovo ponavljanje, obim aktivnosti određenog računa, indikatore proistekle iz konteksta, te prethodno znanje o određenom korisniku.

-
- **Naziv publikacije:** Potencijalni indikatori ropstva i trgovine ljudima
 - **Tip:** Crveno upozorenje
 - **Država / sjedište izdavača:** Velika Britanija
 - **Područje primjene:** Velika Britanija
 - **Izdavač:** Državna istražna agencija (NCA)
 - **Datum izdavanja:** decembar 2014.
 - **Link:** <http://www.nationalcrimeagency.gov.uk/publications/631-potential-indicators-of-slavery-and-human-trafficking/file>

Opis: Ovo upozorenje Državne istražne agencije objavljeno je iste godine kao i *Smjernice za prepoznavanje aktivnosti koje mogu biti povezane sa krijumčarenjem ljudi i trgovinom ljudima - Finansijski znaci upozorenja* u izdanju Mreže za istrage finansijskih krivičnih djela. Dokument obuhvata indikatore visokog rizika koji ukazuju na radno iskorištavanje, trgovinu djecom, nezakonito usvajanje, seksualno iskorištavanje i iskorištavanje u svrhu počinjenja krivičnih djela; ali pruža skromniji uvid u finansijske indikatore trgovine ljudima u usporedbi sa publikacijom istovjetne agencije u SAD-u.

Objavljivanje Upozorenja uslijedilo je nakon konsultacija između Državne istražne agencije i Udruženja bankara Britanije i niza banaka članica Udruženja, u okviru rada u tom trenutku novonastale Udarne grupe za prikupljanje obavještajnih podataka o pranju novca. Osim toga, navedena publikacija sadrži i posebne upute institucijama od kojih se traži prijavljivanje sumnjivih aktivnosti Državnoj istražnoj agenciji, uključujući tu i upotrebu posebnog sistema obilježavanja šifrom u slučaju postojanja sumnje na trgovinu ljudima.

- **Naziv publikacije:** Smjernice za prepoznavanje aktivnosti koje mogu biti povezane sa krijumčarenjem ljudi i trgovinom ljudima – Finansijski znaci upozorenja
- **Tip:** Upozorenje
- **Država / sjedište izdavača:** Sjedinjene Američke Države
- **Područje primjene:** Sjedinjene Američke Države
- **Izdavač:** Mreža za istrage finansijskih krivičnih djela (FinCEN)
- **Datum izdavanja:** 11. septembar 2014. godine
- **Link:** <https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/FIN-2oi4-Aoo8.pdf>

Opis: U Smjernicama za prepoznavanje aktivnosti koje mogu biti povezane sa krijumčarenjem ljudi i trgovinom ljudima iz 2014. godine u izdanju Mreže za istrage finansijskih krivičnih djela (FinCEN), navode se informacije od značaja za trgovinu ljudima i krijumčarenje migranata, kao i konkretni indikatori visokog rizika povezani sa srodnim predikatnim krivičnim djelima. Osim toga, indikatori visokog rizika dopunjeni su i dodatnim informacijama, kao što je, naprimjer, informacija o tome koje bi tijelo najprije moglo uočiti konkretan znak upozorenja.

U svojoj publikaciji, Mreža pravi razliku između tri primarna stadija trgovine ljudima, i to: 1) regrutovanje ili otmica, 2) transport i 3) iskorištavanje. Svaki od indikatora visokog rizika obrađenih u publikaciji može se povezati sa odgovarajućim stadijem trgovine ljudima. Naprimjer, za indikator: „učestali elektronski prenosi novčanih sredstava, bez osnova u poslovanju ili očiglednog pravnog osnova, upućeni u države visokog rizika od trgovine ljudima ili u druge države sa kojima klijent nema poslovnu saradnju“ navode se posrednici za prenos novčanih sredstava i banke/organizacije za kreditiranje, kao finansijske institucije koje će vjerovatno najprije prepoznati navedeni znak upozorenja, a ovaj konkretan indikator može se javiti u sva tri stadija trgovine ljudima. Ovakva vrsta pregleda je jedinstvena u praksi, te pruža dodatni kontekst koji se ne može pronaći u drugim publikacijama slične namjene.

Građansko društvo, nevladine organizacije i privatni sektor

- **Naziv publikacije:** Finansijska istraga trgovine ljudima: Upotreba interneta za praćenje novčanih tokova i dobiti
- **Tip:** Edukativna publikacija
- **Država / sjedište izdavača:** Beč
- **Područje primjene:** Evropa
- **Izdavač:** Akademija za evropsko pravo (ERA)
- **Datum izdavanja:** 14.-15. juni 2018. godine
- **Link:** https://www.era-comm.eu/THB/THB_sub/kiosk/pdf/3i8DT68/3i8DT68_sc.pdf

Opis: Ova edukativna publikacija nastala je kao rezultat trećeg u nizu od ukupno četiri seminara na temu trgovine ljudima u organizaciji Akademije za evropsko pravo Evropske komisije. Seminar u trajanju od dva dana bio je posvećen raspravi o vođenju finansijske istrage, upotrebi interneta za rad na predmetima trgovine ljudima, te aktivnostima na raspolaganju nadležnim institucijama vlasti u cilju borbe protiv trgovine ljudima.

Seminari Akademije namijenjeni su sudijama, tužiocima, advokatima, policijskim službenicima i predstavnicima civilnog društva. Iako ova obuka nije primarno namijenjena predstavnicima finansijskih institucija, dio obuke sadrži podatke i informacije relevantne za službenike tih institucija. Dio pod naslovom: „Suzbijanje trgovine ljudima, zaštita žrtava i jačanje efikasnosti finansijskih istraga“, koji je prezentirao Roumen Kirov, šef Odjela za djela privrednog kriminala pri Državnoj istražnoj službi Bugarske, odnosi se na djela ove vrste i sadrži konkretne indikatore koji bi mogli ukazivati na trgovinu ljudima.

Ti indikatori obuhvataju upotrebu posrednika za vršenje anonimnih transfera novca, upotrebu gotovine, te korištenje falsifikovane dokumentacije. Međutim, uz korištenje ovih, sada već tradicionalnih načina postupanja, u publikaciji se govori i o sve

češćoj upotrebi novih tehnologija, poput vršenja transakcija korištenjem kriptovaluta (npr. Bitcoina) u cilju sprečavanja otkrivanja porijekla transakcije.

-
- **Naziv publikacije:** Sredstva nastala trgovinom ljudima deponovana u lokalnim bankama
 - **Tip:** Izvještaj
 - **Država / sjedište izdavača:** Sjedinjene Američke Države
 - **Područje primjene:** Sjedinjene Američke Države
 - **Izdavač:** Udruženje certificiranih stručnjaka za borbu protiv pranja novca
 - **Datum izdavanja:** 2015. godine
 - **Link:** <http://www.acams.org/wp-content/uploads/2015/08/Human-Trafficking-Monies-in-the-Community-Banks-N-Lake.pdf>

Opis: U ovom članku Udruženja certificiranih stručnjaka za borbu protiv pranja novca na temu trgovine ljudima i njegove povezanosti sa lokalnim bankama u Sjedinjenim Američkim Državama, autor ukazuje na sličnosti i razlike između trgovine ljudima i krijumčarenja ljudi, te navodi brojne finansijske indikatore. U svojoj prezentaciji dvije studije slučaja, od kojih se jedna odnosi na trgovinu ljudima u svrhu radnog, a druga na trgovinu ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, autor ističe nekoliko upozoravajućih znakova koji se javljaju prilikom kontakta između osobe osumnjičene za trgovinu ljudima i finansijske institucije. Taj kontakt mogućeg trgovca ljudima može biti ostvaren sa blagajnicima i osobljem poslovnice, osobljem koje se bavi otvaranjem računa, te osobljem zaduženim za borbu protiv pranja novca. Osim toga, u članku se navode specifični znaci upozorenja koji se odnose na djelatnost novčanih usluga, kao i vizuelni indikatori koje bi mogli uočiti šalterski službenici prilikom posmatranja fizičkog izgleda ili ponašanja mogućih žrtava trgovine ljudima.

-
- **Naziv publikacije:** Trgovina ljudskim organima: Nevidljivi oblik trgovine ljudima
 - **Tip:** Članak
 - **Država / sjedište izdavača:** Sjedinjene Američke Države

- **Područje primjene:** Sjeverna Amerika
- **Izdavač:** Udruženje certificiranih stručnjaka za borbu protiv pranja novca
- **Datum izdavanja:** 26. juni 2018. godine
- **Link:** <https://www.acamstoday.org/organ-trafficking-the-unseen-form-of-human-trafficking/>

Opis: Udruženje certificiranih stručnjaka za borbu protiv pranja novca objavilo je jedan od prvih članaka posvećenih vezi između trgovine ljudskim organima i pranja novca. Autori članka tvrde da je trgovina ljudskim organima mnogo rasprostranjenija kao globalno predikatno krivično djelo pranja novca, nego što se ranije smatralo, zbog malog obima prijavljenih aktivnosti. Članak između ostalog sadrži nekoliko indikatora koji mogu poslužiti za identifikaciju aktivnosti trgovine ljudima koje se realiziraju posredstvom finansijskih institucija, a koje se odnose kako na zapažanja šalterskog osoblja, tako i na aktivnosti u oblasti međunarodnih transfera novca.

-
- **Naziv publikacije:** Na ulasku, raskršću i izlaznoj cesti: Mapa puta za sprečavanje i remećenje tokova trgovine ljudima za različite sisteme i djelatnosti
 - **Tip:** Izvještaj
 - **Država/sjedište izdavača:** Sjedinjene Američke Države
 - **Područje primjene:** Sjedinjene Američke Države
 - **Izdavač:** Polaris
 - **Datum izdavanja:** juli 2018. godine
 - **Link:** <https://polarisproiect.org/sites/default/files/A%20Roadmap%20ofor%20Systems%20and%20Industries%20to%20Prevent%20and%20Disrupt%20Human%20Trafficking.pdf>

Opis: Polarisova Mapa puta predstavlja sveobuhvatan dokument koji govori o poslovnim operacijama trgovaca ljudima i njihovoj interakciji sa zakonitim uslugama i djelatnostima. U ovom izvještaju pominje se i Polarisov raniji izvještaj iz 2017. godine, pod

naslovom: „*Tipologija modernog ropstva*“, u kojem je identifikovano ukupno 25 različitih modela poslovanja koje koriste trgovci ljudima u SAD-u.

Mapa puta povezuje svih 25 modela poslovanja sa osam ključnih zakonitih sistema i djelatnosti u SAD-u, kao što su djelatnost finansijskih usluga, usluga smještaja u hotelima i motelima, sistemi stambenog zbrinjavanja i zbrinjavanja beskućnika, društveni mediji, sistemi za izdavanje privremene radne vize, transport, sistemi reguliranja poslovanja i zdravstvena njega, te ističe da se u djelatnosti finansijskih usluga javlja daleko najveći broj dodirnih tačaka sa 25 modela poslovanja koje koriste trgovci ljudima. U Polarisovoj studiji ističe se da su zaposleni u djelatnosti finansijskih usluga u jedinstvenoj poziciji da uoče obrasce finansijskog ponašanja trgovaca ljudima, ali u određenim okolnostima, uoče i njihovo stvarno ponašanje pri susretu sa službenicima.

- **Naziv publikacije:** Na ulasku, raskršću i izlaznoj cesti: Mapa puta za sprečavanje i remećenje tokova trgovine ljudima za različite sisteme i djelatnosti (Izveštaj o djelatnosti zdravstvene njege)
- **Tip:** Izveštaj
- **Država/sjedište izdavača:** Sjedinjene Američke Države
- **Područje primjene:** Sjedinjene Američke Države
- **Izdavač:** Polaris
- **Datum izdavanja:** juli 2018. godine
- **Link:** <https://polarisproject.org/sites/default/files/A%20Roadmap%20for%20Systems%20and%20Industries%20to%20Prevent%20and%20Disrupt%20Human%20Trafficking%20-%20Health%20Care.pdf>

Opis: Izveštaj obrađuje temu zdravstvenih usluga u okviru Polarisove Mape puta, i bavi se dodirnim tačkama između trgovaca ljudima u svrhu radnog i seksualnog iskorištavanja i pružalaca zdravstvenih usluga. Iako nije namijenjen djelatnosti finansijskih usluga, indikatori trgovine ljudima istaknuti u ovom izvještaju mogu dovesti do identifikacije žrtava

trgovine ljudima ukoliko ih upotrijebe šalterski službenici institucija koje se bave pružanjem finansijskih usluga.

-
- **Naziv publikacije:** Kako iskoristiti priliku: Jačanje uloge finansijskog sektora u borbi protiv modernog ropstva
 - **Tip:** Publikacija u povremenoj nakladi
 - **Država / sjedišta izdavača:** Velika Britanija
 - **Područje primjene:** globalno
 - **Izdavač:** Royal United Service Institute (RUSI)
 - **Datum izdavanja:** decembar 2018. godine
 - **Link:** https://rusi.org/sites/default/files/2oi8i2i2_leaning_in_web.pdf

Opis: Ova publikacija analizira ulogu finansijskih usluga u okviru globalnih aktivnosti borbe protiv trgovine ljudima izvan okvira puke primjene propisa o borbi protiv finansijskih krivičnih djela. Primjenjujući progresivan pristup, autor nastoji odgovoriti na pitanje koji okvir bi djelovao kao efikasna podrška uspostavi adekvatnog upravljanja lancem snabdijevanja, u cilju reduciranja broja dodirnih tačaka sa onima koji rade sa robama i uslugama nastalim na osnovu radnog iskorištavanja. Osim toga, autor sagledava i specifičnu ulogu poslovne kulture i analizira potencijal za provedbu sistemskih promjena koje bi dovele do mobilizacije finansijskih usluga, u svrhu ostvarenja većeg pomaka u borbi protiv trgovine ljudima. Ovaj dokument od ostalih dokumenata sadržanih u ovoj publikaciji razlikuje se po tome što nudi mogućnost uvida u buduće stanje u borbi protiv trgovine ljudima koje bi nastalo poduzimanjem mjera koje prelaze granice prostog poštivanja propisa i rada na umanjenju rizika nastalih zbog posljedica finansijskih krivičnih djela. Dokument je značajan i zbog toga što predstavlja ideje i preporuke čija realizacija ne zahtijeva uspostavu čvrstog okvira za istraživanje finansijskih krivičnih djela. Umjesto toga, dokument nudi svestran pristup koji može biti primijenjen u praksi istovremeno uz uspostavu programa za smanjenje rizika nastalih zbog posljedica finansijskih krivičnih djela, u interesu snažnijeg odgovora na trgovinu ljudima.

- **Naziv publikacije:** Set instrumenata za borbu protiv trgovine ljudima
- **Tip:** Set instrumenata
- **Država / sjedište izdavača:** Evropa
- **Područje primjene:** Evropska unija
- **Izdavač:** Fondacija Thomson Reuters & Evropski savez banaka
- **Datum izdavanja:** maj 2017. godine
- **Link:** Ograničena distribucija. Za više informacija o Savezu banaka posjetite internetsku stranicu <http://www.trust.org/banks-alliance/>

Opis: Ovo je prva u nizu publikacija ovog izdavača koje su nakon njenog izdavanja objavljene u SAD-u i Aziji u cilju osposobljavanja institucija koje su osnovale Savez (uglavnom se radi o finansijskim institucijama koje se međusobno razlikuju s obzirom na regionalnu distribuciju članica Saveza) u identifikaciji i prijavljivanju sumnjivih aktivnosti kroz isticanje konkretnih faktora visokog rizika povezanih sa trgovinom ljudima. Ovdje sadržani indikatori prilagođeni su konkretnim prilikama koje vladaju na području teritorije ili države sa kojom je fondacija Thomson Reuters u partnerskom odnosu, u ovom slučaju EU, a publikacija sadrži i nekoliko progresivnih strategija za upoznavanje javnosti sa tim indikatorima. Prema navedenim strategijama, indikatore je potrebno svrstati u tri najveće kategorije (transakcijska, kategorija poznavanja korisnika i bihevioralna), uz vrednovanje stepena u kojem svaki od navedenih indikatora može dovesti do identifikacije aktivnosti povezane sa trgovinom ljudima. Metodologija na osnovu koje su nastali indikatori prezentirani u ovoj publikaciji predstavljena je na transparentan način, kao proizvod saradnje niza učesnika. Publikacija također obuhvata i otežavajuće faktore, pregled faktora visokog rizika i detaljne studije slučaja, zbog čega je ova publikacija jedna od preciznijih i progresivnijih trenutno dostupnih publikacija. Ovdje treba istaći i to da, iako su po prirodi slične, sve tri publikacije Fondacije Thomson Reuters (Evropa, SAD i Azija) međusobno se razlikuju u određenoj mjeri s obzirom na pristup njihovoj izradi i prezentaciju podataka.

- **Naziv publikacije:** Set instrumenata za borbu protiv trgovine ljudima
- **Tip:** Set instrumenata
- **Država / sjedište izdavača:** SAD
- **Područje primjene:** SAD
- **Izdavač:** Fondacija Thomson Reuters & Savez banaka SAD
- **Datum izdavanja:** juli 2018. godine
- **Link:** Ograničena distribucija. Za više informacija o Savezu banaka posjetite internetsku stranicu: <http://www.trust.org/banks-alliance/>

Opis: Ovo je druga u nizu publikacija objavljenih u SAD, EU i Aziji u cilju osposobljavanja institucija koje su osnovale Savez, dakle pretežno finansijskih institucija koje se međusobno razlikuju s obzirom na regionalnu distribuciju članica Saveza, u identifikaciji i prijavljivanju sumnjivih aktivnosti kroz isticanje konkretnih faktora visokog rizika povezanih sa trgovinom ljudima. Ovdje sadržani indikatori prilagođeni su konkretnim prilikama koje vladaju na području teritorije ili države sa kojom je fondacija Thomson Reuters u partnerskom odnosu, u ovom slučaju SAD, a publikacija sadrži i nekoliko progresivnih strategija za upoznavanje javnosti sa tim indikatorima. Navedene strategije obuhvataju razdvajanje indikatora u tri najveće kategorije (transakcijska, demografska i bihevioralna), kao i razdvajanje triju različitih tipova trgovine ljudima (u svrhu radnog iskorištavanja, seksualnog iskorištavanja, te iskorištavanja djece). Metodologija na osnovu koje su nastali indikatori prezentirani u ovoj publikaciji predstavljena je na transparentan način, kao proizvod saradnje niza učesnika tokom godine dana, uključujući tu pružaoce novčanih usluga, komercijalne i posredničke banke, kompanije zadužene za izdavanje i plasman kreditnih i pre-paid kartica, te tijela koja djeluju u sferi prodajnog bankarstva. Publikacija također obuhvata i otežavajuće faktore, pregled faktora visokog rizika i detaljne studije slučaja, zbog čega je ova publikacija jedna od preciznijih i progresivnijih trenutno dostupnih publikacija. Ovdje treba istaći i to da, iako su po prirodi slične, sve tri publikacije Fondacije Thomson Reuters (Evropa, SAD i Azija) međusobno

se razlikuju u određenoj mjeri s obzirom na pristup njihovoj izradi i prezentaciju podataka.

-
- **Naziv publikacije:** Savez banaka područja Azije i Pacifika u borbi protiv modernog ropstva
 - **Tip:** Izvještaj
 - **Država / Sjedište izdavača:** Hong Kong
 - **Područje primjene:** Azija-Pacifik
 - **Izdavač:** Fondacija Thomson Reuters i Klub Mekong
 - **Datum izdavanja:** januar 2019. godine
 - **Link:** Ograničena distribucija. Za više informacija o Savezu banaka posjetite internetsku stranicu: <http://www.trust.org/banks-alliance/>

Opis: Fondacija Thompson Reuters i Klub Mekong udružili su se u nastojanju da izdaju jedan od sveobuhvatnijih skupova indikatora namijenjenih finansijskim institucijama. Indikatori su podijeljeni u tri podgrupe, i to: bihevioralni, demografski i transakcijski. Osim toga, svakom indikatoru pripisani su opis, tip, objašnjenje, te kategorija u skladu sa jednom od gore navedenih podgrupa. Ovaj dokument bavi se regijom Azije i Pacifika, no indikatori sadržani u ovoj publikaciji podudaraju sa se indikatorima sadržanima u publikacijama posvećenima regiji Evrope i Sjeverne Amerike.

40

Analiza dokumenata sadržanih u ovom Sažetom prikazu

4.1

Brojčani pokazatelji

- 23 dokumenta smatraju se vodećim publikacijama u oblasti borbe protiv trgovine ljudima na osnovu finansijskih istraga.
- Izdavači sa pet kontinenata.
- Publikacije objavljene u periodu od 2005 do 2019. godine.
- Iz publikacija se može izdvojiti više od 600 različitih indikatora i tipologija.
- Smatra se da se oko **68%** svih utvrđenih indikatora ponavlja.
- Oko 10% svih indikatora su bihevioralni indikatori (ili upozoravajući personalni „red-flag“ indikatori uočeni na licu mjesta na osnovu ponašanja ili izgleda klijenta).
- Oko 10% indikatora vezano je za identifikovanje djelatnosti visokog rizika.
- Oko 65% identifikovanih indikatora vezano je za uobičajene bankovne transakcije i tipologije trgovaca ljudima.
- Većina indikatora odnosila se na seksualno iskorištavanje.

Napomena: Dodaci sadrže sažetu listu svih indikatora identifikovanih tokom analize dokumenata sadržanih u ovom Sažetom prikazu.

4.2

Opšta zapažanja o indikatorima sadržanim u analiziranim dokumentima

Analiza indikatora sadržanih u ovom Sažetom prikazu pokazala je da su gotovo svi indikatori koji se spominju u različitim publikacijama obuhvaćenim analizom prezentirani u okviru opšte kategorije trgovine ljudima, umjesto da su podijeljeni u uže kategorije, s obzirom na specifičnu vrstu trgovine ljudima, poput radnog ili seksualnog iskorištavanja. Naprimjer, u Izvještaju FATF-a iz 2011. godine, pod naslovom: „Rizici

u vezi sa pranjem novca, nastali kao posljedica trgovine ljudima ili krijumčarenja migranata“, navodi se više studija slučaja koje se odnose na širok spektar pojava, od trgovine ljudima u svrhu radnog iskorištavanja, do trgovine u svrhu seksualnog iskorištavanja. Međutim, pri analizi upozoravajućih indikatora, u većini slučajeva svi indikatori bili su svrstani u jedinstvenu kategoriju indikatora trgovine ljudima.²⁷ Takav pristup uočen je u većini analiziranih dokumenata, gdje su se jedine uočene razlike odnosile na razlike između pojma trgovine ljudima i pojma krijumčarenja migranata.

Neki dokumenti, poput FINTRAC-ovog operativnog izvještaja iz 2016. godine i izvještaja Polaris iz 2018. godine, pod naslovom: „Na ulasku, raskršću i izlaznoj cesti: Mapa puta za sprečavanje i remećenje tokova trgovine ljudima za različite sisteme i djelatnosti“, ističu potrebu za daljnjom razradom indikatora iz cjelokupnog spektra pojavnih oblika trgovine ljudima, sa posebnim naglaskom na podacima nužnim za identifikaciju radnog iskorištavanja. U izvještaju Polaris ističe se da bi organizacija bila spremna podržati izradu sličnog istraživanja, kako se u izvještaju navodi: „u cilju sveobuhvatnijeg pregleda različitih pojava oblika trgovine ljudima (uključujući tu i radno iskorištavanje)“.²⁸

Od ukupnog broja dokumenata obuhvaćenih analizom, u samo pet se ističu specifični indikatori vezani za radno iskorištavanje, izdvojeno od seksualnog iskorištavanja, a od tih pet, samo jedan dokument sadržao je detaljno poglavlje posvećeno indikatorima radnog iskorištavanja. Radi se o zajedničkom izvještaju FATF-a i APG-a iz 2018. godine pod naslovom: „Finansijski tokovi kao rezultat trgovine ljudima“. Nadalje, u navedenom izvještaju precizirani

²⁷ Rizici od pranja novca koji je potekao od trgovine ljudima i krijumčarenja migranata, Izvještaj FATF-a, juli 2011. dostupan na: <<http://www.fatf-gati.org/media/fatf/documents/reports/Trafficking%20in%20Human%20Beings%20and%20Smuggling%20of%20Migrants.pdf>>

²⁸ Na ulasku, raskršću i izlaznoj cesti: Mapa puta za sprečavanje i remećenje tokova trgovine ljudima za različite sisteme i djelatnosti, Polaris, juli 2018. godine, dokument dostupan na: <<https://polarisproject.org/sites/default/files/A%20Roadmap%20for%20Systems%20and%20Industries%20to%20Prevent%20and%20Disrupt%20Human%20Trafficking.pdf>>

su i zajednički indikatori više vrsta trgovine ljudima, kao i specifični indikatori.

U ostalim dokumentima u kojima je bilo riječi o indikatorima vezanim isključivo za radno iskorištavanje, navedeni indikatori obrađeni su kroz pojedinačne analize studija slučaja, umjesto da se svi indikatori navedu zajedno, u jednom poglavlju dokumenta, kao što je to učinjeno u zajedničkom izvještaju FATF-a i APG-a iz 2018. godine.

Važno je istaći i to da su, u pogledu obima istraživanja i distribucije publikacije, ovih pet izvještaja koji su se bavili temom radnog iskorištavanja u većini slučajeva bili usmjereni na područje izvan Evrope i Sjeverne Amerike, te fokusirani na područje Afrike i Azije.

Uz objedinjavanje više indikatora pod zajedničkom opštom kategorijom trgovine ljudima, primijećeno je da je u većini dokumenata obuhvaćenih analizom bilo riječi o seksualnom iskorištavanju. Međutim, imajući u vidu činjenicu da se seksualnom iskorištavanju može pripisati većina dobiti ostvarene globalno od trgovine ljudima na crnom tržištu, takva situacija je razumljiva.²⁹ Isto tako, uvažavajući sličnosti uočene između svih indikatora utvrđenih tokom analize izvršene za potrebe izrade ovog Sažetog prikaza, moglo bi se reći da opšti upozoravajući indikatori trgovine ljudima mogu imati primjenu u identifikaciji trgovaca ljudima odgovornih za različita krivična djela iz spektra krivičnih djela trgovine ljudima.

Iako gore navedene tvrdnje mogu logično proisteći iz trenutno raspoloživih činjenica, u budućnosti se ipak preporučuje primjena preciznijeg pristupa, uz uvažavanje različitih pojava oblika trgovine ljudima, kako bi se jedinicama za finansijske istrage omogućilo prikupljanje i konsolidacija pouzdanijih i detaljnijih podataka.

Ostala zapažanja proistekla iz analize dokumenata su:

²⁹ Pregled činjenica o trgovini ljudima, UNODC/UN Fond za pomoć žrtvama trgovine ljudima <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/UNVTF_fs_HT_EN.pdf>

- Niti jedna od analiziranih publikacija nije obuhvatila podjelu indikatora s obzirom na spol, uz izuzetak studija slučaja u kojima je bilo riječi o spolu žrtava;
- U većini publikacija nije bilo podjele indikatora s obzirom na geografsko područje;
- Trgovina ljudima u svrhu trgovine organima uglavnom je obrađivana zasebno, kao glavna tema određene publikacije obuhvaćene analizom;
- Opšti indikatori pranja novca često su bili obrađivani naizmjenično sa konkretnim indikatorima.

Treba istaći i to da su dokumenti objavljeni nakon 2015. godine bili mnogo precizniji kako u pogledu istraživačkog rada na kojem se temelje, tako i u pogledu pristupa razmjerni informacija poput finansijskih indikatora ili istražnih strategija. Takvo zapažanje ne iznenađuje, imajući u vidu veću pažnju posvećenu pitanju trgovine ljudima na globalnom planu tokom protekle decenije, kao i resurse javnih i privatnih institucija izdvojene u cilju zaustavljanja krivičnih djela vezanih za trgovinu ljudima.

4.3

Opšte kategorije objedinjenih indikatora

Indikatori trgovine ljudima identifikovani tokom izrade ovog Sažetog prikaza razdvojeni su u tri kategorije, i to u **kategoriju bihevioralnih, kategoriju poznavanja korisnika i kategoriju transakcijskih indikatora**, gdje je svaka od kategorija pružila jedinstven uvid u finansijske operacije trgovaca ljudima. Ovakva kategorizacija, prvi put uočena u publikaciji Evropskog saveza banaka pod nazivom: „Set instrumenata za borbu protiv trgovine ljudima“, ocijenjena je kao korisna u segmentiranju indikatora izvan konkretnog područja djelovanja ili teritorije određene države.³⁰

Bihevioralni indikatori uglavnom su rezultat uočljivih obrazaca ponašanja osobe koja je možda zatočena u mreži trgovine ljudima, ili pak obrazaca ponašanja samih trgovaca ljudima. **Indikatori poznavanja korisnika** rezultat su mogućih znakova upozorenja koji se javljaju prilikom uzimanja potrebnih podataka od klijenta, poput adrese ili identifikacijskih podataka. Konačno, **transakcijski indikatori** mogu se javiti u bilo kojem trenutku nakon otvaranja računa, a zbog rastuće upotrebe digitalnih rješenja u bankarskom poslovanju, indikatori ove kategorije mogu se javiti i bez ličnog kontakta.

Indikatori iz navedenih kategorija mogu se javiti istovremeno, ili pak u različitim kombinacijama.

Indikatori se također mogu javiti pojedinačno, te ih mogu uočiti različite osobe unutar organizacije, jer će bihevioralne indikatore najčešće otkriti šaltersko osoblje, indikatore poznavanja korisnika najčešće će otkriti timovi za prikupljanje podataka, dok će transakcijske indikatore najčešće uočiti timovi za praćenje transakcija. Imajuću u vidu tu razdvojenost u javljanju indikatora unutar različitih elemenata sistema, važno je da postoje jasni kanali komunikacije i procedure za pokretanje potrebnih postupaka, čim se uoči da određena transakcija ili interakcija ima neobičan karakter.

Važno je istaći da neki indikatori sami po sebi mogu izgledati sasvim bezazleno, poput obavljanja kupovine u apoteci, te je upravo to razlog zašto indikatore trgovine ljudima treba posmatrati u kontekstu osobe kod koje su primijećeni, kao i u kontekstu drugih transakcija. U Operativnom izvještaju kanadskog FINTRAC-a iz 2016. godine, pod nazivom: „*Indikatori: pranje nezakonito stečene dobiti od trgovine ljudima i seksualnog iskorištavanja*“ ističe se sljedeće:

“Ove indikatore i ostale činjenice vezane za određenu finansijsku transakciju treba posmatrati u cjelini. To je važno zato što jedna transakcija posmatrana izvan cjelokupnog konteksta može

³⁰ <http://www.trust.org/banks-alliance/>

dovesti do pogrešne pretpostavke da je stanje sasvim normalno. Sagledavanje svih indikatora može dovesti do otkrivanja do tada nepoznatih veza, koje, kada se razmotre u međusobnoj korelaciji, mogu dovesti do postojanja osnovane sumnje da je transakcija nastala kao rezultat trgovine ljudima.”³¹

Preporuka FINTRAC-a podudara se sa preporukom američkog FinCEN-a iz 2014. godine, upućenoj finansijskim institucijama, prema kojoj se „*niti jedna finansijska transakcija koja sadrži upozoravajuće znake ne treba smatrati jasnim indikatorom krijumčarenja ljudi ili aktivnosti povezane sa trgovinom ljudima*“, te da je „*potrebno razmotriti i ostale faktore, kao što su npr. očekivani obim finansijskih aktivnosti određenog klijenta.*“

4.3.1 Analiza objedinjenih indikatora prema vrsti iskorištavanja

Iako su indikatori obrađeni u ovom Sažetom prikazu nastajali godinama u nizu različitih organizacija, na pet kontinenata, ipak imaju neke zajedničke odlike. Naprimjer, gotovo su svi indikatori relevantni i izvan područja na kojem se primjenjuju. Ovo potvrđuje i činjenica da je od ukupno preko 600 indikatora otprilike 68% eliminirano zbog podudarnosti sa drugim indikatorima.

Većina identifikovanih indikatora nastali su analizom podataka o bankovnom računu žrtve trgovine ljudima, dok je žrtva bila pod kontrolom trgovca. Ovo se odnosi gotovo na sve utvrđene indikatore, uz izuzetak nekih od indikatora vezanih za radno iskorištavanje, pri čemu je nezakonita dobit nastala direktno kao rezultat trgovine ljudima bila upućivana na komercijalne račune. Slično tome, trgovci ljudima koji se bave seksualnim iskorištavanjem, obično za svoje transakcije ne koriste privatne račune, niti pribjegavaju otvaranju komercijalnih računa, zbog

činjenice da je aktivnost kojom se bave, drugim riječima, prodaja seksualnih usluga, zabranjena zakonom. Osim toga, trgovci ljudima pribjegavaju oprezu i nastoje izbjeći identifikaciju, pa je stoga logična i njihova praksa preuzimanja računa žrtava, u cilju očuvanja vlastite anonimnosti.

Kada je riječ o indikatorima seksualnog iskorištavanja, prehrambena industrija javlja se kao najrizičnija djelatnost u kojoj se javlja ovaj vid iskorištavanja, gdje u većini slučajeva do iskorištavanja dolazi u barovima, kafeterijama i restoranima. Bihevioralni indikatori odnose se na izgled osobe za koju se sumnja da je žrtva iskorištavanja, kao i njeno ponašanje. Pojava da je određena osoba u pratnji druge osobe, nije u posjedu ličnih dokumenata, te da neko govori u njeno ime, smatra se najčešćim pokazateljem da je ta osoba žrtva trgovine ljudima. Uobičajeni znaci upozorenja koji se javljaju prilikom otvaranja računa u banci su korištenje lažnih identifikacijskih dokumenata, upisivanje adrese vezane za poštanski pretinac, te korištenje zajedničke adrese sa više drugih osoba sa kojima klijent nije u rodbinskom ili drugom odnosu, a koje također žive na toj adresi. Konačno, u pogledu transakcija treba obratiti pažnju na račune sa iznimno velikim prometom gotovine, prodajom i kupovinom virtualne valute kao i na račune koji se koriste kao prolazni računi, račune povezane sa oglašavanjem usluga za odrasle osobe, te više računa sa istom email adresom, nazivom ili finansijskim transakcijama.

Transakcije vezane za radno iskorištavanje dijele mnogo sličnosti sa transakcijama proisteklim iz seksualnog iskorištavanja, posebno u bihevioralnoj kategoriji i kategoriji poznavanja korisnika. Te su sličnosti posebno uočljive pri nastojanju da se identifikuju transakcije vezane za konkretna predikatna krivična djela, poput identifikacije prodaje konkretnog opojnog sredstva (npr. fentanyl ili kokain). Utvrđivanje specifične prirode jednog opšteg krivičnog djela sa stanovišta određene finansijske institucije predstavlja izazov, imajući u vidu činjenice dostupne istražitelju. Razlog tome je što mnoge finansijske transakcije neće same po sebi

³¹ <https://www.fintrac-canafe.gc.ca/intel/operation/oai-hts-eng>

odati važne informacije koje ukazuju na širi kontekst ili njihovu svrhu.

Transakcija može biti izvršena u određenom maloprodajnom objektu, ili realizirana između dvije organizacije, ali ponekad je nemoguće utvrditi tačnu svrhu transakcije ili predmet određene nabavke. Upravo se takva prepreka javila prilikom pokretanja projekta „Guardian“, javno-privatne inicijative u Kanadi koja je za cilj imala identifikovanje upotrebe opojnog sredstva Fentanyl na cjelokupnoj teritoriji zemlje, kroz identifikaciju finansijskih transakcija povezanih sa nabavkom. Na početku realizacije projekta postojala je sumnja da realizatori projekta u angažovanim agencijama neće moći utvrditi različite vrste narkotika u prometu samo na osnovu informacija o pojedinačnim finansijskim transakcijama.³²

Ta sumnja u određenoj je mjeri bila osnovana, međutim, vremenom su realizatori projekta stekli potrebno iskustvo te došli do potrebnih znaka za identifikaciju, što je dovelo do porasta broja prijava upućenih FINTRAC-u, iz čega je proisteklo ukupno 317 krivičnih prijava upućenih nadležnim policijskim organima.³³

Razlike između radnog i seksualnog iskorištavanja postaju nešto uočljivije pri analizi aktivnosti komercijalnih bankovnih računa osoba osumnjičenih za trgovinu ljudima u svrhu radnog iskorištavanja. Činjenica da je veća vjerovatnoća da će takva osoba imati otvoren račun u banci u odnosu na trgovca ljudima radi seksualnog iskorištavanja pruža određeni direktan uvid u vrste transakcija koje bi se mogle očekivati. Neplaćanje poreza, doprinosa i ostalih naknada nadležnim organima; veoma nizak iznos isplaćenih ličnih primanja zaposlenima ili gotovo identičan iznos isplaćen u korist zaposlenih tokom dugog vremenskog perioda (bez promjena iznosa na ime prekovremenih sati, odsustva sa posla

zbog odmora ili bolovanja, bonusa zaposlenima i sl.); plaćanja u korist studentskih agencija ili agencija za zapošljavanje koje nisu licencirane/registrovane za obavljanje te djelatnosti ili koje su kršile prava radnika, sve su to indikatori koji ukazuju na radno iskorištavanje.

Zajednički transakcijski indikatori koji ukazuju i na radno i na seksualno iskorištavanje su korištenje gotovine u velikoj mjeri, transakcije sa neregistrovanim pružaocima novčanih usluga ili mrežom za prenos novca kao što je *hawala*, transakcije sa nepovezanim trećim licima, plaćanje različitih vrsta putnih troškova (npr. usluge prevoza ili kupovina avionskih karata), te transakcije realizirane izvan registrovane službene adrese vlasnika računa.

Uočeno je i to da su jedinstveni ili samostalni indikatori obično rezultat geografskog položaja, jer su većina indikatora sadržanih u publikacijama obuhvaćenima analizom imali veliki broj zajedničkih obilježja. Geografske razlike mogle bi biti posljedica različitih zakonskih normi, kojima se u nekim sredinama dozvoljava rad u seksualnoj industriji, ili rezultat činjenice da su neke zemlje klasifikovane kao zemlje porijekla žrtava trgovine ljudima, dok su druge klasifikovane kao zemlje odredišta. Finansijske institucije u zemljama porijekla zabilježile su veći obim međunarodnog prometa, poput novčanih doznaka u inostranstvo, dok su finansijske institucije u zemljama odredišta u većoj mjeri fokusirane na praćenje pojava u unutrašnjem platnom prometu.

³² Projekt Guardian – Preporod javnih usluga kroz međusobnu saradnju, FINTRAC, decembar 2018., dostupno na: <http://www.fintrac-canafe.gc.ca/emplo/guardian-eng.asp>

³³ Ibid

Zaključak i preporuke

Postoji niz dokumenata objavljenih u cilju pružanja podrške identifikaciji, izvještavanju, onemogućavanju i zaustavljanju finansijskih aktivnosti vezanih za trgovinu ljudima. Autori tih dokumenata su predstavnici civilnog društva, nevladine organizacije, institucije vlasti, nadležne agencije, regulatorna tijela, i interresorne organizacije od kojih su većina iskoristile model javno-privatnog partnerstva u cilju razvoja internih istražnih tehnika i procedura. Zapaženi primjeri takvog pristupa istaknuti su u operativnom dokumentu FINTRAC-a iz 2016. godine koji je izrađen u saradnji sa kanadskom inicijativom pod nazivom projekt „Protect“ iz koje je 2019. godine proistekao izvještaj pod nazivom: „Savez banaka područja Azije i Pacifika u borbi protiv modernog ropstva“ u izdanju Fondacije Thomson Reuters, Kluba Mekong i Saveza banaka, kao i u okviru zajedničkih aktivnosti civilnog društva, akademske zajednice i privatnog sektora u borbi protiv trgovine ljudima u svrhu trgovine ljudskim organima, realiziranih kao dio projekta „Organ“ o kojem je bilo riječi u kvartalnoj publikaciji Udruženja certificiranih stručnjaka za borbu protiv pranja novca, u članku pod nazivom: „*Trgovina ljudskim organima: Nevidljivi oblik trgovine ljudima*“.

Bez obzira na pristup ili publikacijom obrađeni tip trgovine ljudima, veoma je teško ocijeniti obim ostvarenog utjecaja svake od publikacija u pogledu njihovog doprinosa povećanju broja podnesenih prijava sumnjivih aktivnosti jedinicama za finansijske istrage, izvršenih hapšenja ili uspješno okončanih krivičnih predmeta, zbog činjenice da se ne vrši procjena potpunih informacija vezanih za konačni ishod, ili da te informacije nisu dostupne javnosti, što može biti rezultat zakonskih ograničenja ili pak nedovoljnog angažmana. Međutim, na osnovu dostupnih informacija jasno je da publikacije ove vrste mogu ostvariti pozitivan utjecaj na sisteme borbe protiv trgovine ljudima, uključujući tu i industriju finansijskih usluga. Naprimjer, u novembru 2017. godine, FINTRAC je objavio informaciju da je od početka realizacije projekta „Protect“ u januaru 2016. godine, podneseno ukupno 270 prijava u vezi sa 534 lica domaćim i međunarodnim agencijama za

provedbu zakona. To je dovelo do povećanja ukupnog broja prijava vezanih za trgovinu ljudima od nekoliko stotina procenata.³⁴

5.1 Preporuke

Finansijske istrage vezane za trgovinu ljudima veoma su važna pretpostavka za otkrivanje i razbijanje kriminalnih mreža, ograničavanje motiva ostvarivanja dobiti od trgovine ljudima i zapljenu imovine koja može biti iskorištena za isplatu nadoknade ili pomoć žrtvama. U proteklih nekoliko godina veliki broj država članica OSCE-a prihvatilo je takav stav u većoj ili manjoj mjeri. Međutim, još uvijek je u toku proces široko rasprostranjenog prihvatanja, provedbe i usklađivanja istražnih strategija i taktika usmjerenih konkretno na finansijski aspekt trgovine ljudima.

Cilj istraživanja OSCE-a i ostalih organizacija slične orijentacije, poput Inicijative iz Lichtensteina³⁵, je stvoriti temeljne pretpostavke za usaglašen pristup istragama vezanim za finansije i trgovinu ljudima. Te temeljne pretpostavke stvorit će osnov za okvir koji će pomoći nadležnim institucijama i organizacijama u prevazilaženju nekih od izazova prisutnih u oblasti suzbijanja i borbe protiv trgovine ljudima, te u konačnici doprinijeti usklađivanju prakse u oblasti finansijskih istraga.

Publikacije sadržane u ovom Sažetom prikazu pružaju značajan broj informacija na osnovu kojih je moguće doći do zaključka o pokretanju novih inicijativa u budućnosti. Osim toga, prethodno izvršena istraživanja mogu biti iskorištena i izvan područja djelovanja organizacija koje su ih izvršile, u cilju pružanja pomoći u borbi protiv trgovine ljudima na međunarodnom planu.

Da bi ovi potencijalni ishodi postali stvarnost, ponuđene su brojne preporuke proistekle iz uočenih

prednosti svakog od dokumenata obuhvaćenih analizom. Te preporuke podijeljene su u tri primarne kategorije i to: **informacije o kontekstu, izrada finansijskih indikatora i operativni aspekti.**

Preporuke u kategoriji **informacija o kontekstu** odnose se na poboljšanje osnovnih informacija vezanih za trgovinu ljudima, poput definicija, uvažavanje varijacija koje se odnose na različita geografska područja i poboljšanje metoda identifikacije, koje ponekad ostanu u drugom planu, u interesu ostvarenja neposrednih rezultata na osnovu identifikacije sumnjivih finansijskih aktivnosti (ovo se naročito često dešava kada je pristup radu zasnovan na konkretnom slučaju). Te informacije veoma su važne za bolje razumijevanje trgovine ljudima, te će njihovo poboljšanje dovesti do boljeg kvaliteta istražnih postupaka.

Preporukama vezanim za **izradu finansijskih indikatora** nastoji se poboljšati proces izrade i primjene finansijskih indikatora koji su centralna tema publikacija posvećenih finansijskim istragama u predmetima trgovine ljudima.

Konačno, preporuke vezane za operativne aspekte odnose se na strukturu i izgled dokumenata vezanih za istrage, kako bi informacije sadržane u njima bile lako razumljive i primjenjive.

Prema tome, preporuke su:

Informacije o kontekstu

- Utvrditi jasnu temeljnu definiciju trgovine ljudima, na osnovu važećeg međunarodnog prava;
- Navesti pojedinačne definicije najrasprostranjenijih oblika trgovine ljudima;
- Osigurati da trgovina ljudima i krijumčarenje migranata ostanu razdvojene i zasebno definirane teme;
- Uključiti podatke razvrstane po spolu, uz opšte podatke;
- Pružiti informacije koje se odnose na konkretno geografsko područje, kada je to moguće;
- Uključiti istražne strategije i pristupe kojima se

³⁴ <http://www.fintrac-canafe.gc.ca/emplo/psr-eng.asp>

³⁵ <https://www.fastinitiative.org/the-blueprint/>

nastoji raspoložive finansijske podatke pretvoriti u kvalitetne prijave sumnjivih aktivnosti;

- Uzeti u obzir informacije o kontekstu kao sredstvo za detaljnije obrazloženje konkretnih upozoravajućih indikatora ili tipologija, kao što su studije slučaja.

Izrada finansijskih indikatora

- Izraditi metodologiju za primjenu Dodatka A u lokalnom kontekstu, uključujući tu i dosljednu izradu novih i preciznijih indikatora;
- Staviti naglasak na prioritetnu primjenu jedinstvenih indikatora vezanih za različite oblike trgovine ljudima, umjesto primjene opštih indikatora pranja novca;
- Ocijeniti ili rangirati pojedinačne indikatore na osnovu njihove efikasnosti;
- Razdvojiti indikatore na tri opšte grupe; *bihevioralne indikatore, indikatore poznavanja korisnika i transakcijske indikatore*;
- Utvrditi standardni ciklus pregleda publikacija koje se pretežno bave indikatorima, u cilju njihovog ažuriranja i dopune novim informacijama;
- Objediniti zajedničke informacije i/ili obavještajne podatke vezane za više od jednog tipa trgovine ljudima.

Operativni aspekti

- Izraditi sažetak svih indikatora ili tipologija u jednom poglavlju dokumenta, u cilju lakšeg pristupa i pregleda;
- Osmisliti ključne riječi koje će biti obuhvaćene u prijavama sumnjivih aktivnosti, u cilju lakše identifikacije aktivnosti trgovine ljudima;
- Objediniti materijale i publikacije posvećene temi trgovine ljudima, umjesto prostog uključivanja tema od značaja za trgovinu ljudima zajedno sa drugim nepovezanim krivičnim djelima.

Uspješna provedba gore navedenih preporuka doprinijet će standardizaciji istražnog okvira, koji

može biti predmet razmatranja i rasprave između svih sektora koji se bave ovom problematikom.

5.2

Pogled u budućnost

Razmišljajući o trećoj dekadi 21. stoljeća, možemo izraziti optimizam u pogledu uvjerenja da će se kvalitet, sadržaj i uvid u operativne podatke vezane za finansiranje trgovine ljudima nastaviti poboljšavati. To uvjerenje potkrijepljeno je ozbiljnošću i sveobuhvatnošću novijih publikacija obuhvaćenih analizom, poput izvještaja FATF-a iz 2018. godine pod naslovom: „*Finansijski tokovi kao rezultat trgovine ljudima*“, i zajedničkih publikacija Fondacije Thomson Reuters i Saveza banaka Evrope, Sjedinjenih Američkih Država i Azije objavljenih u periodu od 2017. do 2018. godine. Navedene publikacije dokaz su dubljeg razumijevanja trgovine ljudima kako u opštem, tako i u stručnom smislu.

Srećom OSCE kao organizacija, te pojedinačne države članice koje se bave ovim pitanjima, nisu jedini koji rade na prevladavanju izazova prisutnih u oblasti trgovine ljudima kroz provedbu finansijskih istraga. Na globalnom planu, ova tema dovodi do jačanja postojećih i stvaranja novih partnerskih odnosa. Samo u 2019. godini, brojne grupe snažno su se angažovale u borbi protiv trgovine ljudima, što je posebno došlo do izražaja u diskusijama koje je predvodio RUSI tokom niza konferencija posvećenih budućnosti razmjene finansijskih obavještajnih podataka³⁶, kao i u tekućoj raspravi kojom rukovodi Institut za međunarodne finansije, koja je fokusirana na temu borbe protiv finansijskog kriminala, što podrazumijeva i trgovinu ljudima.³⁷

Osim toga, na scenu je stupio još jedan akter u borbi protiv trgovine ljudima – Inicijativa iz Lichtensteina

³⁶ <https://www.future-fis.com/>

³⁷ <https://www.iif.com/Press/View/ID/3405/The-IF-Approves-The-Thirty-Year-Anniversary-Of-The-FATF-And-Its-Efforts-To-Combat-Financial-Crimes-Worldwide>

za mobilizaciju finansijskog sektora u borbi protiv ropstva i trgovine ljudima, koja je službeno formirana na sjednici Generalne skupštine UN-a u Njujorku, 2019. godine.³⁸

Ova Inicijativa zalaže se za višedimenzionalan pristup, u cilju iskorjenjenja modernog ropstva tokom naredne decenije, što podrazumijeva i pokretanje finansijskih istraga. OSCE na realizaciji projekta radi zajedno sa Inicijativom iz Lichtensteina, te se obavezao na izradu seta instrumenata za vođenje finansijskih istraga koji ističe dobre primjere iz prakse vođenja finansijskih istraga u predmetima modernog ropstva i trgovine ljudima.

Gore navedene inicijative, udružene sa poboljšanjima u sferi izrade finansijskih indikatora, kao i donošenje međunarodnih standarda za vođenje istrage i bolje poznavanje različitih tipova trgovine ljudima, sasvim će sigurno doprinijeti ujednačavanju prakse u vođenju finansijskih istraga u predmetima trgovine ljudima. To će, nadamo se, dovesti do povećanja stope razbijanja kriminalnih mreža koje se bave trgovinom ljudima.

³⁸ <https://www.fastinitiative.org/the-blueprint/>

II DIO

Detaljan vodič za
vođenje finansijskih
istraga u predmetima
trgovine ljudima

Svrha

Ured specijalnog predstavnika i koordinatora OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima (OSR/CTHB) pruža pomoć državama članicama OSCE-a u provedbi preporuka proisteklih iz Akcionog plana OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima i njegovih dodataka, kao i u provedbi obaveza proisteklih iz odluka Ministarskog vijeća koje se odnose na ovo područje rada.³⁹ Ured također pruža savjetodavnu i tehničku pomoć u području izrade propisa i politika rada, te vrši koordinaciju svih aktivnosti OSCE-a u oblasti borbe protiv trgovine ljudima u sve tri dimenzije rada OSCE-a, i to u vojnopoličkoj, ekonomskoj i okolišnoj i ljudskoj dimenziji.⁴⁰

Jedna od aktivnosti u središtu pažnje Ureda odnosi se na vođenje istrage i krivično gonjenje počinitelja krivičnih djela vezanih za trgovinu ljudima, pri čemu se poseban naglasak stavlja na finansijske istrage kao ključno sredstvo za otkrivanje i razbijanje kriminalnih mreža. Osim toga, efikasne finansijske istrage mogu dovesti do zapljene nezakonito stečene dobiti, u cilju isplate nadoknade žrtvama trgovine ljudima.

Države članice OSCE-a u sve većoj mjeri prihvataju činjenicu da bi ispitivanje finansijskih aspekata trgovine ljudima moglo dovesti do utvrđivanja plodonosne strategije rada sistema koji se bave borbom protiv trgovine ljudima. Naprimjer, 2014. godine, Svjetski ekonomski forum objavio je publikaciju pod nazivom: „Ograničavanje rizika kroz borbu protiv trgovine ljudima: Zapažanja privatnog sektora“, o kojoj je okružni tužilac za područje Manhattana, Cyrus Vance ml. izjavio sljedeće: *“Kada dođe do počinjenja krivičnog djela u okviru obavljanja poslovne djelatnosti, nastaje niz elektronskih i digitalnih tragova koji svjedoče o tome... finansijske institucije u jedinstvenoj su poziciji da uoče znakove upozorenja u obavljanju svoje djelatnosti, i o njima obavijeste nadležna policijska tijela.”*⁴¹ Međutim, unatoč važnoj ulozi koju finansijske istrage mogu igrati u borbi protiv trgovine ljudima, primjena ove publikacije na teritoriji država članica OSCE-a bila je

³⁹ <https://www.osce.org/secretariat/traffickina>

⁴⁰ <https://www.osce.org/secretariat/traffickina>

⁴¹ http://www3.weforum.org/docs/WEF_Human_Trafficking_Report_2015.pdf

veoma ograničena. I u javnom i u privatnom sektoru prisutni su brojni izazovi, uključujući tu nepostojanje istražiteljske strategije, neadekvatne resurse te nedovoljnu stručnu osposobljenost. Detaljan pregled tih izazova sadržan je u drugom poglavlju izvještaja OSCE-a iz 2014. godine pod naslovom: „Korištenje režima borbe protiv pranja novca“.⁴²

U kontekstu finansijskih istraga, OSCE je uočio raskorak između dostupnih materijala i objavljivanja znakova upozorenja. Naime, veliki broj inicijativa u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, zasnovanih na istraživačkom pristupu, završava objavljivanjem finansijskih indikatora, bez pružanja uvida u način primjene navedenih indikatora, u interesu ostvarenja pozitivnog ishoda istražnog postupka.

U nastojanju prevladavanja navedenih izazova, te u cilju pružanja podrške ujednačavaju prakse vođenja finansijskih istraga na cjelokupnoj teritoriji država članica OSCE-a, napisan je i ovaj detaljni vodič, namijenjen agencijama javnog sektora, kao što su policijske agencije, kao i organizacijama u privatnom sektoru, poput banaka, koje su dužne prijaviti sumnjive transakcije nadležnim nacionalnim jedinicama za finansijske istrage, kao sredstvo pomoći u provedbi uspješnih finansijskih istraga vezanih za trgovinu ljudima. Detaljni vodič ne polazi od pretpostavke da postoji uhodan režim vođenja istraga, već prolazi kroz predložene korake, čija je svrha pružanje pomoći u stvaranju optimalnog okruženja za smanjivanje obima finansijskih aktivnosti proisteklih iz trgovine ljudima. Uz to, u Vodiču se nastoji ponuditi standardizirani model za vođenje istražnog postupka, koji bi mogao biti iskorišten i za istrage druge vrste, izvan spektra krivičnih djela trgovine ljudima.

Sam Vodič razdvojen je u 11 pojedinačnih koraka namijenjenih različitim nadležnim agencijama i institucijama, grupisanih u tri kategorije.

Ti koraci su:

Temeljni koraci

- 1. korak:** Centraliziranje nadzora
- 2. korak:** Definiranje uloga i odgovornosti
- 3. korak:** Pristup odgovarajućim istražnim resursima

Operativni koraci

- 4. korak:** Procjena povezanosti istrage s trgovinom ljudima
- 5. korak:** Obim istrage i utvrđivanje ciljnih subjekata
- 6. korak:** Utvrđivanje i prednosti pokazatelja i znakova upozorenja
- 7. korak:** Prijava sumnjivog ponašanja
- 8. korak:** Skidanje oznake rizika
- 9. korak:** Izdvajanje obavještajnih podataka iz okončanih (i opravdanih) istraga trgovine ljudima

Koraci unutar zajednice

- 10. korak:** Koordinacija sa vanjskim partnerima (javno-privatno partnerstvo)
- 11. korak:** Pristup finansijama — Žrtve trgovine ljudima u kontekstu banke ljudima

Temeljni koraci primjenjuju se samo jednom tokom izrade okvira istražnog postupka, te imaju široku primjenu i u javnom i u privatnom sektoru. Operativni koraci primjenjuju se češće, imajući u vidu njihov značaj u kontekstu pojedinačnih istražnih postupaka, mada se primjenjivost tih koraka razlikuje u zavisnosti od toga da li istražni postupak vodi organizacija u javnom ili privatnom sektoru. Tako se naprimjer, 7. i 8. korak uglavnom odnose na tijela za izvještavanje

⁴² <https://www.osce.org/secretaria1/121125>

unutar privatnog sektora. Konačno, dva koraka iz grupe koraka unutar zajednice podijeljeni su u pogledu njihove primjene, gdje i javni i privatni sektor primjenjuju 10. korak, dok pružaoci finansijskih usluga imaju veću odgovornost za primjenu 11. koraka.

Ukupno gledano, ovaj Vodič ima za cilj omogućiti povećanje broja i kvaliteta finansijskih istraga vezanih za trgovinu ljudima. Svaki od pomenutih koraka, izuzev 7, 8. i 11. koraka koji se gotovo u potpunosti odnose na privatni sektor, ima veliku važnost za stvaranje efikasnog, održivog, široko primjenjivog i fleksibilnog programa koji bi mogao poslužiti ne samo kao sredstvo za povećanje kvaliteta istraga u predmetima trgovine ljudima, već i doprinijeti suzbijanju velikog broja neprijavljenih predikatnih krivičnih djela koja rezultiraju ostvarenjem nezakonite novčane dobiti.

20

Pregled

Temeljni koraci

Prvi korak: Centraliziranje nadzora

Stvaranje mehanizma za nadzor važan je prvi korak na putu stvaranja pretpostavki kojima se garantira raspoloživost potpunih i sveobuhvatnih odgovora u okviru svake istrage pokrenute radi sumnje na trgovinu ljudima. Međutim, pojavni oblici tog nadzora mogu se razlikovati u zavisnosti od obima i mandata određene institucije. Naprimjer, moderne općinske policijske službe u brojnim državama članicama OSCE-a, poput Policije grada Njujorka i Policijske službe grada Londona vođenje istrage u predmetima trgovine ljudima povjerile su specijaliziranim tijelima. Slično tome, neka policijska tijela izdvojila su nadzor u predmetima trgovine ljudima iz jedinica koje se bave borbom protiv poroka, zbog razlike između trgovine ljudima i prostitucije. Naprimjer, u Torontu, najnaseljenijem kanadskom gradu, Policijska služba grada Toronta izdvojila je rad na predmetima trgovine ljudima iz tradicionalnog okvira i smjestila ga unutar posebne jedinice koja se bavi seksualnim krivičnim djelima. Navedena jedinica osnovana je u cilju vođenja istražnih postupaka u predmetima teških i serijskih seksualnih delikata čije vođenje zahtijeva znatne resurse i stručnu osposobljenost.⁴³

U agencijama za provedbu zakona na višim nivoima također je uočena centralizacija rada i stručnog znanja u oblasti trgovine ljudima. Primjer takvog pristupa su američki FBI⁴⁴ i međunarodna agencija Interpol⁴⁵, a sličan pristup usvojile su i jedinice za finansijske istrage, iako ih se većina opredijelila da o raspodjeli konkretnih istražnih odgovornosti ne obavještava javnost u istoj mjeri u kojoj to čine tradicionalna policijska tijela. Neke jedinice za finansijske istrage formirale su posebne timove za

⁴³ <http://www.torontopolice.on.ca/sexcrimes/>

⁴⁴ <https://www.fbi.gov/investigate/civil-riahs/human-trafficking>

⁴⁵ <https://www.interpol.int/en/Crimes/Human-trafficking>

rad na predikatnim djelima, zadužene za izradu obavještajnih dokumenata u okviru Strateške grupe za obavještajni rad pri kanadskom FINTRAC-u⁴⁶

Prebacivanjem težišta na borbu protiv režima pranja novca ili, kako se to progresivnije naziva, „krivičnih djela finansijske prirode“⁴⁷ u privatnom sektoru, kao što su banke, razdvajanje dužnosti na osnovu predikatnih krivičnih djela nije toliko jasno definisano kao ono koje postoji u okviru javnog sektora. Mogući razlog za to jeste činjenica da se banke često suočavaju s desetinama miliona transakcija godišnje dok pokušavaju ispoštovati regulatorne zahtjeve s ograničenim resursima za timove za nadgledanje regularnosti. Pored toga, banke se potiču na zauzimanje pristupa utemeljenog na riziku kako bi smanjili rizik od krivičnih djela finansijske prirode, a koji se razlikuje od zakonskog mandata policijskih agencija.⁴⁸ Međutim, specijalne istražne jedinice ili veliki istražni timovi nisu baš potpuno neuobičajeni unutar banaka, a obično se bave širokom paletom jedinstvenih predikatnih krivičnih djela, u koje spada i trgovina ljudima.

Kao što to sugerišu pomenuti primjeri, centralizirane aktivnosti mogu biti raznolike, od potpune istrage do pukog praćenja povezanih slučajeva. Međutim, neovisno o pristupu, izrazito je korisno da se jedno centralno tijelo bavi svim istragama koje su povezane s trgovinom ljudima, između ostalog, u cilju:

1. Minimiziranja mogućnosti dupliciranja aktivnosti;
2. Povećanja efikasnosti istrage;
3. Pобољшanja kvalitete istrage;
4. Razvoja dokazane ekspertize i njene razmjene s akterima izvan specijaliziranog tima;
5. Razumijevanja na koji način trgovina ljudima potpada pod nadležnost neke institucije ili agencije kroz analizu prikupljenih podataka koji mogu obuhvatiti izvjestan broj obrađenih slučajeva,

podnesenih izvještaja o sumnjivim aktivnostima te izvjestan broj obavljenih hapšenja.

Preporučuje se oprez prilikom prelaska na centralizirani sistem iz dva razloga, a to su potencijalno bespotrebno ograničavanje na odabranu publiku i mogućnost kasnog pokretanja istrage. Kako bi se izbjegle ove dvije moguće zamke, preporučuje se redovna razmjena informacija ili razvoj mehanizama koji će generalno omogućiti bolji kapacitet za vođenje istrage unutar date institucije, te mogućnost razmjene angažmana osoblja internih timova i zajedničke upotrebe resursa. Pored toga, razmjena znanja omogućit će i fleksibilnost prilikom utvrđivanja ko će voditi istragu i smanjenje vremena procjene efikasnosti istrage. Naprimjer, kad god je moguće, preporučuje se izvjestan nivo autonomije u radu tima koji nadgleda istrage trgovine ljudima kako bi se izbjeglo gomilanje neriješenih slučajeva. U konačnici, sve dok se istraga koja se vodi zbog sumnje na trgovinu ljudima bilježi i usmjerava na pravilan način, ko ustvari vodi tu istragu može varirati u nekim situacijama u korist šireg istražnog tima i vanjskih aktera.

Drugi korak: Definiranje uloga i odgovornosti

Kada se uspostavi odgovarajući okvir za nadzor istraga koje se vode zbog sumnje na trgovinu ljudima, preporučuje se utvrđivanje jasne definicije uloga i odgovornosti osoba zaduženih za taj proces. Iako je ovaj korak uobičajena praksa u mnogim javnim i privatnim institucijama neovisno o mandatu, još uvijek predstavlja važan korak koji se ponekad može previdjeti. Definiranje uloga i odgovornosti omogućava visok stepen pozitivnih ishoda, uključujući i neke od gore pomenutih, kao što su izbjegavanje dupliciranja i postizanje efikasnosti. U takve pozitivne ishode spada i sljedeće:

- Ubrzanje procesa upoznavanja novog osoblja s ključnim ulogama po napuštanju pozicije;
- Usklađivanje procjene i trijaže istražnih referala;

⁴⁶ <https://www.fintrac-canafe.gc.ca/intel/sintel-eng>

⁴⁷ <https://www.thealobeandmail.com/business/article-scotiabank-spendi-na-300-million-a-vear-in-anti-monev-laundering/>

⁴⁸ <https://www.fatf-aafi.org/media/fatf/documents/reports/Hiah%20Level%20Principles%20and%20Procedures.pdf>

- Određivanje prioriteta istraza;
- Osiguranje dosljednosti i jasnoće poruka izvan osnovnog tima.

Dokumentiranje uloga i odgovornosti, u konačnici, treba omogućiti bolje ishode istraza okončanih u kraćem vremenskom roku. U suštini, čin definiranja ključnih uloga i odgovornosti vraća se na simplistički antidotalni termin koji glasi “zavadi pa vladaj”: kada su svi svjesni dodijeljenog zadatka, imaju jasnu sliku šta moraju obaviti i ispuniće zadatak. Suprotno tome, ako se pojedincu prepusti da sam definira svoju ulogu i odgovornost kako prelazi sa slučaja na slučaj, tada čak i u najboljoj namjeri može doći do neželjenih rezultata zbog nedostatka dosljednosti.

Treći korak: Pristup odgovarajućim istražnim resursima

Istrage mogu postati ozbiljno ugrožene zbog nedostatka pristupa odgovarajućim resursima koji su potrebni za pravilno obavljanje posla. Vođenje istrage koja se pretežno temelji na kancelarijskom poslu i finansijskim transakcijama zahtijeva drugačiji set instrumenata od onog koji se koristi na terenu. Pored toga, resursi koji su potrebni onima koji istražuju različite vrste predikatnih krivičnih djela vezanih za pranje novca, kao što je trgovina ljudima, mogu se razlikovati od onih koji koriste jedinice koje istražuju druge vrste kriminaliteta.

Općenito, istrage vezane za pranje novca, neovisno o tome koje kriminalne aktivnosti ga finansiraju, mogu biti kompleksne i zamorne. Jedna istraga se može rascjepkati u desetine i, ponekad, stotine manjih istraza kada se istražuju strane povezane sa slučajem. Pored toga, vjerovatnoća da se samo jedna institucija bavi svim finansijskim aktivnostima bez povezanosti sa drugim institucijama je mala, uzmemo li u obzir čitav niz raspoloživih bankarskih opcija i snalažljivost kriminalaca. Da bi stvar bila još komplikovanija, stručno znanje koje je ponekad potrebno za utvrđivanje sumnjivih aktivnosti prilikom finansijskih transakcija

ne mora nužno postojati unutar određenog istražnog tijela. Zato istražitelji moraju imati pristup resursima koji su im konkretno potrebni za njihovu ulogu.

Pristup odgovarajućim resursima omogućuje veću efikasnost u praćenju, povezivanju i korištenju internih istražnih materijala. Takođe će omogućiti držanje koraka s kriminalcima koji koriste nove tehnologije i stalno unapređuju taktike i tehnike rada. U konačnici, opremanje istražitelja potrebnim resursima omogućuje bolji kvalitet istrage, a što doprinosi većim šansama za hapšenje i osuđivanje te smanjuje štetni efekat po žrtve trgovine ljudima i one koji su nekorektno osumnjčeni.

Neki od resursa potrebnih za adekvatne istrage trgovine ljudima podrazumijevaju sljedeće:

a. Digitalno vođenje slučaja i sistem dijagrama;

Zabilješke o toku istrage slučaja moraju biti pohranjene na centraliziranoj lokaciji koja je lako dostupna. To isto vrijedi i za sve prateće dokumente ili digitalizirane dokaze, kao što su dijagrami, organigrami ili tabelarni prikazi (flowcharts). Centralna baza podataka je važna iz mnogo razloga koji se odnose na veću mogućnost kreiranja evidencije u koju je lako unositi izmjene te na veću mogućnost povezivanja više istraza. Primjeri mogućih rješenja u radu ovakvim krivičnim djelima su *Oracle's Financial Services Enterprise Case Management* (Oraclov sistem vođenja slučaja vezanog za finansijske transakcije)⁴⁹ i *IBM i2 Analyst's Notebook* (IBM-ov sistem)⁵⁰ koji se koriste za vizuelnu analizu istrage.

b. Neograničen pristup internetu;

Pristup istražitelja web stranicama na kojima se može naći sadržaj suprotan internoj politici rada (npr. online igre, pornografija itd.) može biti neophodan za osobe koje istražuju slučajeve trgovine ljudima. Važno je osigurati adekvatnu obuku za istražitelje kojima je omogućen proširen pristup, kako se ne bi zloupotreblijavao.

⁴⁹ <https://www.oracle.com/industries/financial-services/analvtics/enterprise-case-management/>

⁵⁰ <https://www.ibm.com/ca-en/marketplace/analvsts-notebook>

c. Adekvatna istražna obuka u korištenju otvorenog izvora (open source);

Internet je postao snažno sredstvo za istražitelje kako u javnom tako i u privatnom sektoru. Međutim, korištenje interneta u punom potencijalu je nešto što mnogi još nisu savladali. Preporučuje se korištenje materijala za obuku izvan date institucije kako bi se pružila nova perspektiva i specijalizirana stručna pomoć. Izvanredan primjer obuke na temu prikupljanja obavještajnih informacija iz otvorenog izvora (OSINT) jeste software pod nazivom Inteltehnika (Inteltechniques)⁵¹ koji je kreirao bivši agent FBI-ja Michael Bazzell. Inteltehnika je primjer online alatke osmišljene da pomogne istražiteljima u lociranju informacija dostupnih na društvenim medijskim platformama kojima se ne može lako pristupiti. Obavještajne informacije i dokazi dostupni iz "otvorenih izvora" mogu pružiti koristan uvid u istragu, posebno u ranim fazama kada nisu dostupni sudski nalozi kao odobrenja za obavljanje privatnih pretraživanja. Pored toga, OSINT obuka omogućava istražiteljima da smanje rizik od otkrivanja svog identiteta na internet ili institucija za koje rade, tokom vođenja istrage.

d. Pristup relevantnim internim grupama podataka;

Direktan i neposredan pristup relevantnim internim podacima je od suštinskog značaja za uspjeh istrage. Relevantne grupe podataka mogu obuhvatiti informacije poput imovine određene osumnjičene osobe u finansijskoj instituciji ili prethodne istrage vođene u vezi s tom imovinom. Važan je ujednačen interni pristup i uklanjanje internih prepreka gdje je god to moguće.

Tri problema koji se mogu pojaviti prilikom pokušaja neometanog pristupa podacima su sljedeći:

- Tehnološka ograničenja;
- Pravne implikacije;
- Pretraga prethodnih događanja.

Poboljšanje tehnoloških kapaciteta radi boljeg pristupa podacima unutar veće institucije može biti finansijski skupo i zahtijevati znatne resurse. Zajednički rad s drugim grupama izvan istražnog tima koji su u potrazi za istim tehnološkim mogućnostima može biti jedan od načina da se mobilisu resursi. Međutim, ako je teško osigurati finansijska sredstva, preporučuje se analiza prepreka koje onemogućavaju pristup i iznalaženje načina prevazilaženja problema putem alternativnih metoda. Naprimjer, ako su podaci pohranjeni širom različitih odjela unutar institucije, potrebno je utvrditi kontakt osobe s kojima istražni tim može raditi.

Pravne implikacije i pretragu prethodnih događanja u teoriji je lakše riješiti od tehnoloških ograničenja, ali i dalje zahtijevaju posvećenost i internu kulturu sprečavanja finansijskog kriminala. Holističko viđenje o tome gdje se nalaze podaci unutar institucije i razlozi za njihovo razdvajanje pružaju rješenja koja mogu otvoriti pristup. Nepotrebno traženje informacija od trećih strana izvan istražne grupe ne samo da će usporiti proces istrage nego i, vjerovatno, unazaditi kompletnu istragu.

e. Pristup stručnim pravnim mišljenjima o poreskim pitanjima, vrijednosnim papirima i nekretninama;

Finansijski aspekti pojedinih kriminaliteta mogu biti složeni i zahtijevati angažman stručnjaka kako unutar tako i izvan određene organizacije. Određivanje stručnjaka na samom početku formiranja tima fokusiranog na trgovinu ljudima je od velike koristi za kasnije istrage. Primjeri stručnjaka koje možete angažovati dolaze iz oblasti poreskih pitanja, vrijednosnih papira, nekretnina, kao i iz oblasti prava. Pored toga, za one unutar policijskih ili pravosudnih odjela, angažman iskusnih vještaka može biti od velike koristi za efektivno predstavljanje rezultata istrage pred sudom.

⁵¹ <https://inteltechniques.com/index.html>

Operativni koraci

Četvrti korak: Procjena povezanosti istrage s trgovinom ljudima

Jedna od tipičnih zamki finansijske istrage, u kontekstu trgovine ljudima, jeste tendencija da se pogrešno protumače indikacije drugog krivičnog djela kao krivičnog djela trgovine ljudima (ili obratno). U nekim slučajevima do toga može doći zbog nepoznavanja konkretnih pravnih elemenata krivičnog djela trgovine ljudima, jer se ponekad može manifestovati kao neka druga vrsta krivičnog djela sa sličnim obilježjima, kao što su krijumčarenje ljudima i kršenje radnih prava. Naprimjer, tipična je greška pogrešno tumačiti trgovinu ljudima kao prostituciju jer je ona ozakonjena unutar mnogih pravnih sistema te definisana kao ne tako ozbiljno krivično djelo u drugim pravnim sistemima. S druge strane, znati koja povezana krivična djela predstavljaju visok rizik za trgovinu ljudima može biti od pomoći u usmjeravanju istražitelja na pravi put (vidi tačku “d” ispod radi više detalja).

Razdvajanje ovih vrsta krivičnih djela na pravnom ili tehničkom nivou je važan poduhvat. Pored toga, za one unutar privatnih institucija, preporučuje se dodatno utvrđivanje tipova predikatnih krivičnih djela koje će analizirati specijalizirani timovi koji nadgledaju istrage trgovine ljudima, jer timovi koji se isključivo bave trgovinom ljudima su donekle rijetkost zbog ograničenih resursa.

Kada se postigne osnovno razumijevanje primjenjivih zakona i uspostave odgovarajući istražni timovi ili jedinice, praktičari mogu početi obrađivati referirane slučajeve vezane za trgovinu ljudima. Referali koje zaprime agencije unutar javnog sektora vezane za trgovinu ljudima će vjerovatnije biti brojniji iz više razloga, u koje spadaju obim agencije, populacija kojoj služi i njen zakonski mandat. Referali privatnog

sektora u interne specijalne timove koji nadgledaju istragu trgovine ljudima nisu toliko česti u uporedbi s njihovim kolegama javnog sektora. Međutim, to omogućava dodatnu korist koja se odnosi na potencijal za osmišljavanje inovativnih proaktivnih taktika rada u identifikaciji osumnjičenih trgovaca ljudima. Primjeri ovakvih proaktivnih metoda su sljedeći:

a. Retroaktivna revizija prethodno zatvorenih predmeta

Predmeti vezani za trgovinu ljudima na kojima se radilo u prošlosti mogu biti zatvoreni, ali zbog neadekvatne obučenosti ili znanja mogu biti pogrešno označeni kao neko drugo predikatno krivično djelo, kao što je prostitucija ili krijumčarenje ljudi. Pregled takvih slučajeva i dokazi koje oni pružaju mogu otkriti neke prethodno neidentifikovane strane ili kriminalna ponašanja, što može dovesti do drugačijeg zaključka o obimu ili težini krivičnog djela.

b. Pretraga medijskih pokrivanja (negativnih vijesti)

Najlakši način otkrivanja da li osumnjičeni trgovac ljudima ima račun u datoj finansijskoj instituciji jeste pregledati medijske publikacije koje identifikuju osobe uhapšene ili optužene za krivično djelo trgovine ljudima. Prilikom pretrage ovih publikacija mogu se otkriti povezane finansijske aktivnosti i strane povezane s njima, prosto provedbom interne potrage za računima ili obavljenim transakcijama preko računa od strane osoba koje se pominju u pomenutim medijskim publikacijama. Pored toga, iz interne perspektive, obavještajni podaci prikupljeni sa pomenutih računa u smislu tipologije ili podizanja “crvene zastavice”, pokazaće se kao iznimno važni. Kao što je gore navedeno, iako prilično simplistička u pristupu, ovakva strategija može polučiti visoko kvalitetne slučajeve i obavještajne podatke, zbog toga što policija može potvrditi slučaj trgovine ljudima.

c. Podaci korisni za analitiku izvještaja o sumnjivim aktivnostima

Slično analizi slučajeva iz prošlosti, pretraga podnesenih izvještaja o sumnjivim aktivnostima

iz prošlosti može rezultirati korisnim znakovima upozorenja ili pokazateljima koji su prethodno smatrani nevažnim za trgovinu ljudima. Pored toga, zbog nemogućnosti obavljanja ovog zadatka zbog tehnoloških ograničenja ili nedostatka podataka, preporučuje se analiza onoga što je potrebno uraditi kako bi se ostvario ovaj korak. Analitika koja je povezana sa izvještajima o sumnjivim aktivnostima potrebna je zbog boljeg razumijevanja svih predikatnih krivičnih djela u smislu koji od njih predstavljaju najveći rizik.

d. Praćenje poslovnih aktivnosti u sektorima visokog rizika

Organizacije koje se bave zaustavljanjem trgovine ljudima, kao što je Polaris⁵² u Sjedinjenim Američkim Državama, kao i informacijama o akcijama poduzetim od strane javnih agencija, objavljuju informacije o vrsti poslova pod rizikom manipulacije u svrhu aktivnosti vezanih za trgovinu ljudima.⁵³ Naprimjer, preporučuje se provjera aktivnosti vezanih za poslove koji uključuju banjska lječilišta, masaže, noćne striptiz klubove i pornografsku industriju s ciljem otkrivanja eventualnih sumnjivih radnji.

***Napomena:** Dodatak A ovom dokumentu sadrži spisak visoko rizičnih poslovnih aktivnosti podložnih vezi sa trgovinom ljudima, a koji predstavlja izvadak iz OSCE-ovog Kratkog pregleda relevantnih materijala i resursa iz 2019.godine.*

Reaktivna i proaktivna priroda javnih i privatnih istraga finansijskih aktivnosti vezanih za trgovinu ljudima, može se posmatrati kao komplementarna. Međutim, ovakva usklađenost je moguća samo ako su izvještaji o sumnjivim aktivnostima visoko kvalitetni i ako ih policijske agencije dobiju i djeluju u skladu s njima.

Peti korak: Obim istrage i utvrđivanje ciljnih subjekata

Pravilno utvrđivanje obima istrage i ciljnih subjekata je od ključnog značaja za pravilan tok istrage. Pored toga, to će pomoći u sprečavanju da se nevini pojedinci nepravedno označe kao mete. Naprimjer, opće je poznato da trgovci ljudima koriste račune žrtava za vlastite potrebe.⁵⁴ S obzirom na učestalost ovog tipa aktivnosti, preporučuje se da organizacijske politike rada o procedurama jasno naznače da istražitelji u oblasti trgovine ljudima moraju izbjegavati dodatnu viktimizaciju žrtava trgovine ljudima. Nakon razdvajanja žrtve i trgovca, potrebno je obaviti dodatnu segmentaciju kako bi se rješavali glavni akteri prije pomagača. Pri utvrđivanju prioritetnih subjekata istrage uzima se u obzir ograničenje resursa i planira se uz procjenu rizika.

Kako bi se pravilno utvrdili ciljani subjekti, čitava istraga, koliko je to moguće od samog početka, mora biti prethodno isplanirana. Model 360, kako ga je nazvao njegov kreator Peter Warrack, omogućava dosljednost u pristupu kritičkom razmišljanju koje je potrebno istražiteljima slučajeva pranja novca u privatnim institucijama, kao što su banke, kako bi utvrdili da li je transakcija koja se nadgleda (ili pokušaj transakcije) sumnjivog karaktera ili ne.⁵⁵ Model se sastoji od šest koraka koji se preporučuju za uspješnu istragu. Još je važnije to što se primjenom ovih koraka brzo mogu utvrditi lažni pozitivni čime se sprječava rasipanje istražnih resursa. Ovih šest koraka, koji se mogu primijeniti i u okviru policijskih istraga, podrazumijevaju sljedeće:

Prvi korak: Okidač

Događaj koji pokreće istragu može doći iz raznih izvora, ovisno o tome da li je organizacija u privatnom ili javnom sektoru. Okidači u privatnom

⁵² <https://polarisproject.org/>

⁵³ <https://polarisproject.org/typology>

⁵⁴ <https://polarisproject.org/human-trafficking-and-financial-services-industry>

⁵⁵ <https://www.acamstoday.org/introduction-360-degree-aml-investigation-model/>

sektoru mogu biti: izvještaj o sumnjivoj aktivnosti iz finansijske institucije, automatizirano upozorenje na transakciju, negativne medijske vijesti, interni referal ili provedba zakona. Okidači u javnom sektoru biti prijave, nalozi za hapšenje ili sudski nalozi.

Drugi korak: Razumijevanje klijenta

Ovaj korak daje osnovni kontekst o subjektu istrage, na osnovu kojeg se finansijska aktivnost (ili pokušaj) opisan u Trećem koraku, procjenjuje, evaluira i razumije.

Treći korak: Razumijevanje finansijske aktivnosti (u smislu Drugog koraka)

Prema ovom koraku, finansijska aktivnost se razmatra holistički i na visokom nivou, kako bi se utvrdilo da li je ista u skladu s onim što istražitelj zna o klijentu, kao što su podaci o zaposlenju, očekivani iznos plate, starosna dob, adresa itd.

Četvrti korak: Eliminacija normalne aktivnosti

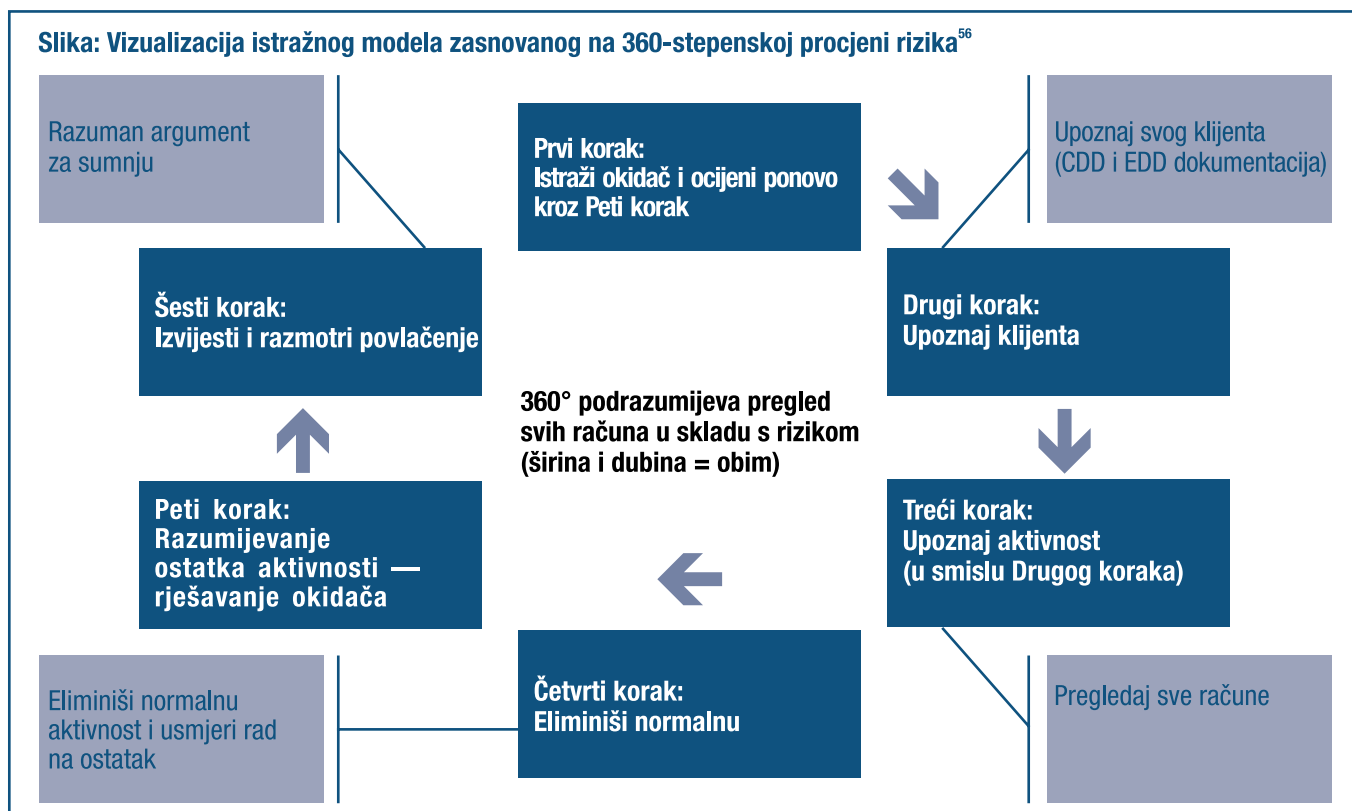
U skladu s prethodnim korakom, aktivnost pod prismotrom se ocjenjuje u smislu da li je onakva kakvom je klijent očekuje ili smatra normalnom, te se filteriše kako bi se istražitelj mogao fokusirati na ostale dijelove aktivnosti.

Peti korak: Razumijevanje ostatka aktivnosti i utvrđivanje sumnjivosti — rješavanje okidača

Ostatak finansijske aktivnosti sada postaje fokus finansijske istrage koja bi trebala početi još od pojave okidača (npr. transakcija ili aktivnost koja je izazvala inicijalnu sumnju.)

Šesti korak: Podnošenje izvještaja i razmatranje povlačenja

Ovaj korak jednostavno znači podnošenje prijave o sumnjivoj aktivnosti lokalnoj finansijskoj obavještajnoj jedinici i mogućnost povlačenja iz istrage. S policijske strane, može biti potrebno izdati nalog za hapšenje u ovoj fazi.

Šesti korak: Utvrđivanje i prednosti pokazatelja i znakova upozorenja

Razumijevanje onog što se smatra sumnjivim u okviru finansijskih transakcija zahtijeva opći nivo poznavanja finansijskog sistema, posebno u bankama, kao i detaljno poznavanje metoda koje koriste trgovci ljudima za potrebe kriminalnih radnji. Osnovno poznavanje uobičajenih bankarskih praksi nije teško ostvariti, ali razviti svijest o onome što je neuobičajeno obično zahtijeva pristup velikim količinama podataka i lično iskustvo u vođenju istrage. Nasreću, zahvaljujući velikom broju dokumenata objavljenih tokom zadnje decenije o dokazanim tipologijama i znacima upozorenja na trgovce ljudima, nedostatak ličnog iskustva može se nadoknaditi temeljitom analizom dokumenata objavljenih od strane osoba koje imaju takvo iskustvo.⁵⁶

Na opštem nivou, pokazatelji trgovine ljudima mogu se podijeliti u tri kategorije: *bihevioralna*, *“upoznaj svog klijenta”* i *transakcijska*, gdje svaka od ovih kategorija daje jedinstven uvid u fiskalne aktivnosti trgovaca ljudima. Bihevioralni pokazatelji odnose se na vizuelne znake ponašanja osobe koje projicira situacija u kojoj se osoba nalazi usred kruga trgovine ljudima ili koje projiciraju sami trgovci. Pokazatelji u kategoriji *“upoznaj svog klijenta”* odnose se na moguće znake upozorenja koji proizilaze iz prikupljenih informacija od klijenta, kao što su adresa i lični podaci. I na kraju, transakcijski pokazatelji odnose se na obilježja same transakcije koja izaziva sumnju. Ovi pokazatelji mogu se aktivirati u bilo kojem trenutku nakon otvaranja računa te, zbog sve većeg broja digitalnih rješenja, ne moraju zahtijevati interakciju licem u lice da bi bili inicirani.

Sve tri pomenute kategorije pokazatelja mogu se aktivirati istovremeno ili različitim kombinacijama. Mogu se aktivirati i neovisno jedne od drugih za različite pojedince unutar organizacije, gdje

bihevioralne pokazatelje otkriva šaltersko osoblje, znake upozorenja iz kategorije *“upoznaj svog klijenta”* otkrivaju timovi za prikupljanje podataka, a transakcijske pokazatelje otkrivaju timovi za praćenje transakcija. Zbog ovakve moguće situacije, važno je imati jasne procedure komunikacije i eskalacije radi praćenja transakcija ili interakcija koje se smatraju neuobičajenim.

Podjela pokazatelja u sklopu pomenute tri kategorije može se uveliko pripisati izvrsnom doprinosu Thomasa Reutersa i Saveza banaka u Evropi, Aziji i Sjedinjenim Američkim Državama.⁵⁷ Njihov set instrumenata objavljen za svaku od ovih regija u skladu je s pomenutom podjelom u nekom obliku, ali dodaje i nove informacije poput jačine pokazatelja i relevantnog tipa trgovine ljudima (npr. radna eksploatacija).

Važno je napomenuti da neki pokazatelji sami po sebi mogu biti bezopasni, kao što je kupovina lijekova u apotekama, zbog čega se mnogi pokazatelji trgovine ljudima moraju posmatrati u kontekstu osobe koja je u pitanju i u vezi sa drugim transakcijama. Kao što je naznačeno u upozorenju FINTRAC-a iz 2016. godine, pod nazivom *“Pokazatelji”: Pranje nezakonito stečene dobiti od trgovine ljudima radi seksualne eksploatacije:*

„Ove pokazatelje i ostale činjenice koje se tiču finansijske transakcije trebalo bi posmatrati zajedno. To je važno jer jedna transakcija posmatrana izolovano može dovesti do pogrešne pretpostavke da je sasvim normalna. Uzimanje svih pokazatelja u obzir može otkriti prethodno nepoznate veze koje, posmatrane zajedno, mogu stvoriti razuman osnov za sumnju da transakcija sadrži dobit od trgovine ljudima.“⁵⁸

Preporuka FINTRAC-a u skladu je s pozicijom FinCEN-a iz 2014. godine, kojom se savjetuje finansijskim institucijama da *“niti jedan pojedinačni znak upozorenja na sumnjivu transakciju nije jasan*

⁵⁶ <https://www.acamstoday.org/introduction-360-degree-aml-investigation-model/>

⁵⁷ <http://www.trust.org/banks-alliance/>

⁵⁸ <https://www.fintrac-canafe.ac.ca/intel/operation/oai-hts-ena>

pokazatelj krijumčarenja ili trgovine ljudima” i “da dodatni faktori, kao što je očekivana finansijska aktivnost klijenta” također moraju biti razmotrene.⁵⁹ Pored toga, ovakvim savjetom naglašava se značaj vođenja istražnog postupka sličnom Warrackovom Modelu 360, opisanog u okviru Četvrtog koraka: Utvrđivanje obima istrage.

Napomena: Kompletan spisak sažetih pokazatelja, opisanih u ovom OSCE-ovom Sažetom prikazu iz 2019. godine svih relevantnih materijala i publikacija vezanih za finansijske istrage slučajeva trgovine ljudima, dostupan je na kraju ovog dokumenta u obliku priloženih Dodataka.

Sedmi korak:

Prijava sumnjivog ponašanja

Prijava sumnjive aktivnosti je kamen temeljac mnogih finansijskih istraga u javnom i privatnom sektoru. Obično je ovakva prijava konačni korak u okviru istrage koju je obavila privatna institucija, s obavezom podnošenja izvještaja relevantnoj finansijsko-obavještajnoj jedinici, kao što je banka. Što se tiče javnog sektora, prijava sumnjive aktivnosti može biti okidač za pokretanje istrage. Međutim, kako bi se u potpunosti iskoristio potencijal prijave, preporučuje se da se ove prijave koriste u širem kontekstu od pukog predstavljanja finalne faze privatne istrage ili kao katalizatora za javnu istragu. Prijave sumnjive aktivnosti mogu biti korisne u bilo kojoj fazi istrage, pružajući nove obavještajne podatke ionako otvorenom policijskom predmetu vezanom za trgovinu ljudima ili pružajući relevantne informacije za novonaručenu internu istragu unutar banke koja je ranije primila prijavu sumnjive aktivnosti. Preporuke o tome kako postupati po prijavi sumnjive aktivnosti i u javnom sektoru i u privatnom, opisane su na sljedeći način:

Privatni sektor

- Tehnička rješenja bi trebala biti adekvatna radi pojednostavljenja administrativnog unosa podataka (npr. broj računa, transakcijski iznos itd.) kako bi se istražitelji mogli usmjeriti na detaljnu istragu;
- Podaci iz prijava sumnjivih aktivnosti iz prošlosti moraju biti lako dostupni kako bi se analizirali mogući trendovi, jedinstvena predikatna krivična djela te imena subjekata navedenih u pomenutim prijavama;
- Prijave sumnjivih aktivnosti bi trebalo povezivati sa prijavama iz prošlosti o istom subjektu ili kriminalnoj mreži kako bi se kreirao dosljedan narativ i smanjila mogućnost dupliciranja prijava;
- Trebalo bi razviti svijest o načinima označavanja ili upotrebi određenih termina kako to očekuju finansijsko-obavještajne jedinice u vezi sa visokoprofilnim predikatnim krivičnim djelima, kao što je trgovina ljudima. Ovo je važno iz nekoliko razloga koji imaju utjecaja, kako iznutra tako i izvana, na privatnu instituciju koja ima obavezu prijave. Izvana, važnost leži u adekvatnoj demonstraciji prihvatanja očekivanja koja traži finansijsko-obavještajna jedinica, kao što je važno osigurati da je obavezno prijavljivanje date institucije prepoznato i pridruženo državnim podacima finansijsko-obavještajne jedinice. Interno, pravilno klasifikovanje prijave sumnjivih aktivnosti vezanih za određena predikatna krivična djela može pomoći u procjeni internih trendova finansijskog kriminala te u pozivanju na slučajeve iz prošlosti. Državne finansijsko-obavještajne jedinice koje su uspostavile određene klasifikacije aktivnosti povezanih sa konkretnim predikatnim krivičnim djelima, u koje spada i trgovina ljudima, uključuju FinCEN u Sjedinjenim Američkim Državama i FINTRAC u Kanadi. Od 2014. godine, FinCEN je naglasio da prijave sumnjivih aktivnosti vezane za trgovinu ljudima treba označiti kao “Upozorenje na trgovinu ljudima” u svojim vodičima za ključne termine koji se koriste kao znaci upozorenja u ovim prijavama.⁶⁰

⁵⁹ <https://www.fincen.aov/sites/default/files/advisorv/FIN-2014-A008.pdf>

⁶⁰ <https://www.fincen.gov/suspicious-activity-report-sar-advisory-key-terms>

Slika 1: Primjer klasifikovanja prijave sumnjive aktivnosti u vezi sa trgovinom ljudima⁶¹

Slika 1: Prijava sumnjive aktivnosti FINTRAC-u

Br. prijave FINTRAC-u:

Podnosilac prijave:

Sumnja
Molimo da jasno i potpuno opišete faktore ili neuobičajene okolnosti koje su dovele do sumnje na pranje novca ili finansiranje terorističke aktivnosti. Unesite što je moguće više detalja kako biste objasnili vašu sumnju. Ako prijavu podnosite u vezi sa jednom ili više transakcija, opišite zašto svaka od njih nije izvršena.
Interna referenca br.   Ovaj slučaj je povezan s projektom "Protect" i pranjem finansijske dobiti od trgovine ljudima. Molimo imajte na umu da je aktivnost u vezi s ovim klijentom prethodno prijavljena FINTRAC-u putem Interne reference br.

Pored toga, FINTRAC je naznačio da se prijave sumnjivih aktivnosti, ili sumnjivih transakcija, kako se zovu u Kanadi, označe kao projekat "Protect."

***Napomena:** Ako kodiranje nije prisutno u vašoj jurisdikciji, razmotrite njegovo uvođenje kroz javno-privatno partnerstvo (vidi Deseti korak: Koordinacija rada s eksternim partnerima (javno-privatno partnerstvo).)*

Javni sektor

- Baze podataka prijave koje imaju finansijsko-obavještajne jedinice treba koristiti za sve istrage vezane za trgovinu ljudima;
- Policiji se preporučuje da koristi naloge za proizvodnju ili hapšenje ili referale da bi se potakle banke ili drugi subjekti koji prijavljuju da šalju prijave sumnjivih aktivnosti tokom otvorenih istraga.

Ove prijave su dokazano korisne u mnogim državama članicama OSCE-a, ali su i predmetom kritike zbog sve većeg broja prijava slabog kvaliteta. Izvještaj OSCE-a iz 2014. godine o pranju novca ističe: "U Italiji, 2010, samo 23 od oko 37 000 prijava podnesenih finansijsko-

obavještajnoj jedinici smatrano je korisnim za krivične istrage."⁶² Pored toga, preporuka Komisije Velike Britanije iz 2019. godine o pravnoj reformi bila je da se moraju unijeti promjene u prijavljivanje sumnjive aktivnosti kako bi se smanjio broj prijava niskog kvaliteta.⁶³ Primjena nekih preporuka u ovom smislu u privatnom sektoru, posebno pregled i korištenje ranije prijave, može doprinijeti poboljšanju kvalitete prijave sumnjivih aktivnosti.

Osmi korak: Skidanje oznake rizika

Po završetku *istrage* u privatnoj instituciji, kao što je banka, donosi se odluka da li treba nastaviti odnos sa osobom koja je prijavljena. Čin okončanja odnosa sa klijentom može se nazvati mnogim imenima, ali za potrebe ovog vodiča nazvat ćemo ga "deriskiranje" (ukidanje oznake rizika). Kada se razmatra deriskiranje odnosa, od velikog je značaja uzeti u obzir Peti korak (Obim istrage i utvrđivanje ciljnih subjekata) kako bi se napravila razlika između žrtve i počinioca da se ne bi nepravedno kaznila žrtva. Ako se smatra da račun pripada žrtvi trgovine ljudima, potrebno je

⁶¹ <https://www.acamstoday.org/project-protect-combat-human-trafficking-in-canada/>

⁶² <https://www.osce.org/secretariat/121125?download=true>

⁶³ <https://www.wsj.com/articles/u-k-commission-recommends-changes-to-suspicious-activity-reporting-11560893619>

učiniti sve kako bi se spasio odnos. Deriskiranje žrtava trgovine ljudima treba koristiti kao zadnju opciju. Pored toga, zbog širokog spektra načina na koje se može obaviti formalni ili neformalni transfer novca u okviru današnje industrije finansijskih usluga, općenito čin deriskiranja treba koristiti u slučaju velike zabrinutosti koja prevazilazi opštu sumnju, jer guranje aktivnosti u tamne zone može zakomplicirati policijske istrage. Treba napomenuti da u mnogim jurisdikcijama policija ima mogućnost zahtijevati da se bankovni računi pojedinaca ili subjekata pod istragom ostave otvorenim. Ovo je važno sredstvo za izbjegavanje kompromitovanja istrage. Primjer ovog pristupa opisan je u smjernicama FinCEN-a iz juna 2007. godine pod nazivom *Zahtjevi policije upućeni finansijskim institucijama za nezatvaranje računa*.⁶⁴

Ako se deriskiranje smatra neizbježnim, preporučuje se izrada standardiziranih poruka kako se pojedince ne bi pogrešno optužilo za dato predikatno krivično djelo uz koje je sumnjiva aktivnost povezana. Pored toga, preporučuje se i vođenje evidencije o subjektima koji su prethodno deriskirani da bi ih se moglo otkriti i pratiti ako pokušaju opet da se uključe.

Deveti korak:
Izdvojiti obavještajne podatke iz
okončanih (i opravdanih) istraga
trgovine ljudima

Utvrđivanje stvarnih aktivnosti na trgovini ljudima isključivo iz perspektive finansijskih transakcija je veliki izazov kada nedostaju informacije vezane za kontekst.

Pored toga, činjenica da se istražiocima nalaze unutar javne institucije nasuprot privatnoj organizaciji nedvojbeno će utjecati na vjerovatnoću postojanja uvjerljivog slučaja trgovine ljudima. Još jedan razlog za tu vjerovatnoću jeste taj što privatne organizacije, kao što su pružaoci finansijskih usluga, nisu obavezne da osiguraju dokaz izvan osnovane sumnje da se desilo predikatno krivično djelo prije podnošenja prijave sumnjive aktivnosti svojoj državnoj finansijsko-

obavještajnoj jedinici. Procenat prijavljenih sumnjivih aktivnosti u mnogim državama je relativno nizak zbog ograničene mogućnosti finansijskih institucija da sagledaju širu sliku. I na kraju, finansijsko-obavještajne jedinice ne pružaju informacije o tome da li prijavljena sumnjiva aktivnost potvrđena kao predikatno krivično djelo ili ne, što često otežava privatnom sektoru da potvrdi da je aktivnost vezana za trgovinu ljudima.

Imajući u vidu da nije uvijek moguće postići transparentnost po pitanju konačnog ishoda finansijske istrage trgovine ljudima, primjere istrage gdje je to postignuto treba koristiti, što je moguće više, u svrhu obuke ili smanjenja mogućeg budućeg rizika. Primjeri kojima se finansijske institucije mogu služiti u utvrđivanju dokazane aktivnosti trgovine ljudima mogu biti sljedeći:

- Pregled dnevnih medijskih izvještavanja (negativne vijesti) radi najnovijih informacija za internu istragu koja je u toku;
- Prijava na emailing listu policijskih agencija ili finansijsko-obavještajnih jedinica koje objavljuju informacije o provedbi zakona ili hapšenjima vezanim za trgovinu ljudima, te njihova procjena u smislu povezanosti s internom istragom;
- Otvaranje kanala za direktne policijske referale koje mogu imati veze sa istragama trgovine ljudima.

Obavještajne podatke izvučene iz dokazanih slučajeva trgovine ljudima treba podijeliti, kad god je moguće, s pripadnicima šireg istražnog tima izvan specijalizirane jedinice za trgovinu ljudima. Ovo je u skladu s preporukom iz Prvog koraka (Centraliziran nadzor), budući da razmjena obavještajnih podataka vezanih za dokazane slučajeve jača moral istražnih organa i osjećaj svrsishodno obavljenog posla, te povećava šanse za dodjelom resursa i uspješnost saradnje timova.

⁶⁴ <https://www.sec.gov/about/offices/ocie/aml2007/fin-2007-a002.pdf>

Koraci unutar zajednice

Deseti korak: Koordinacija s vanjskim partnerima (javno-privatno partnerstvo)

Rasprostranjenost i važnost javno-privatnog partnerstva u borbi finansijskog kriminaliteta nedvojbeno nikad nije bila veća nego u zadnjih pet godina. Zajednički globalni trud na iskorjenjivanju trgovine ljudima značajno je utjecao je porast javno-privatnih partnerstava, što je ujedinilo tradicionalne rivale raznih industrija koji sada rade zajedno na otklanjanju finansijskog kriminala koji je preplavio industriju u cjelini. Inovativni načini prebacivanja novca i saznanje eksperata iz oblasti borbe protiv finansijskog kriminala da se trgovci prebacuju iz institucije u instituciju, iz banke u banku, navelo ih je da sarađuju.

Britanski kraljevski institut za odbrambene i sigurnosne studije (RUSI) profilirao je neke od vodećih partnerstava sklopljenih radi borbe protiv finansijskog kriminala povezanog s ozbiljnim predikatnim krivičnim djelima kao što je trgovina ljudima, u svom periodičnom izvještaju iz 2017. godine pod nazivom Uloga partnerstva u razmjeni informacija u borbi protiv kriminala (The Role of Financial Information-Sharing Partnerships in the Disruption of Crime)⁶⁵ U izvještaju se ističe zajednički rad britanske Obavještajne jedinice za pranje novca, australske Fintel alijanse i kanadskog projekta Protect, kao lidera. Posebno priznanje je dato i američkim Kontekstualnim briefingsima (PATRIOT Act 314(a)), koji takođe nude mehanizam za razmjenu informacija.⁶⁶

⁶⁵ https://rusi.org/sites/default/files/201710_rusi_the_role_of_fisps_in_the_disruption_of_crime_maxwell_artingstall_web_2.pdf

⁶⁶ https://rusi.org/sites/default/files/201710_rusi_the_role_of_fisps_in_the_disruption_of_crime_maxwell_artingstall_web_2.pdf

Neki poticaji za sklapanje javno-privatnih partnerstava su:

- Raznolikost perspektiva o načinu vođenja finansijskih istraga;
- Bolja i brža izrada pokazatelja i upozorenja na trgovinu ljudima;
- Jači odnosi s partnerima i policijom;
- Bolje istrage;
- Zajednički resursi i ekspertiza;
- Jačanje odnosa sa zajednicom i rada za opšte dobro.

OSCE je svjestan izazova s kojima se suočavaju njegove države članice kada žele uspostaviti efektnu saradnju finansijsko-obavještajnih jedinica u oblasti trgovine ljudima s policijom i subjektima koji podnose prijavu o sumnjivim transakcijama ovim jedinicama.⁶⁷ Jedan od tih izazova jeste izrazito jednostran protok informacija, kako je navedeno u okviru Devetog koraka (Izdvojiti obavještajne podatke iz okončanih (i opravdanih) istraga trgovine ljudima).

Ovaj jednostrani protok informacija je uveliko primjenjiv na finansijsko-obavještajne jedinice koje su pod strogom kontrolom po pitanju distribucije informacija izvan njihove organizacije. Distribucija informacija se obično odnosi na formalnu dostavu policiji kako unutar države tako i u inostranstvu. Međutim, agencije koje prijavljuju imale bi koristi od povratne informacije o kvalitetu prijave sumnjive aktivnosti od finansijsko-obavještajne jedinice, kako bi mogle unaprijediti prijavljivanje putem dodatne obuke i novih metoda otkrivanja te kako bi mogle općenito unaprijediti kvalitet prijave sumnjive transakcije.

Nepostojanje ovakvih povratnih informacija i međunarodne baze podataka osoba, organizacija ili kompanija koje su umiješane u trgovinu ljudima, samo naglašava potrebu za uspostavom javno-privatnog partnerstva. Međutim, njegova uspostava ne zahtijeva nužno novi zakon koji će omogućiti veću razmjenu informacija. Neka partnerstva, kao što je projekat

⁶⁷ <https://www.osce.org/secretariat/121125?download=true>

Protect, vrlo brzo su postala uspješna radeći unutar postojećeg zakonskog okvira svoje države. U kontekstu Kanade, naprimjer, od samog početka projekta Protect naglašeno je među njegovim osobljem da se međusobno ne dijele lični ili identifikacijski podaci unutar grupe već samo opća tipologija i pokazatelji.⁶⁸

Ovaj pristup je u skladu s postojećim državnim pravnim okvirom i zakonodavstvom o zaštiti o privatnosti, a omogućio je i bolju razmjenu obavještajnih podataka. Važno je ne odustajati zbog zakonskih ograničenja, te pronaći način rada unutar tih ograničenja, shvatiti zašto ona postoje i poboljšati područja saradnje koja su najprihvatljivija unutar tih ograničenja. Potom se mogu postaviti dugoročni ciljevi za javno-privatno partnerstvo koji obuhvataju izmjene zakona utemeljene na onome što je moguće i što nije moguće postići u okviru ovog partnerstva.

Preporučuje se uspostava ovog partnerstva nakon uspostave prihvatljivog istražnog postupka, ali se ne mora čekati do samog kraja uspostave. Saradnja u ranoj fazi može pružiti uvid potreban za uspostavu odgovarajućeg istražnog postupka. Bez obzira na to, preporučuje se uspostava javno-privatnog partnerstva u nekom trenutku kako bi se dao doprinos sveobuhvatnosti istražnog pristupa trgovini ljudima.

Jedanaesti korak: Pristup finansijama — žrtve trgovine ljudima u kontekstu banke

Istrage trgovine ljudima, posebno one vezane za banke, mogu negativno utjecati na žrtve trgovine ljudima. Ovo nas upućuje na značaj Četvrtog koraka (Procjena povezanosti istrage s trgovinom ljudima) da se utvrdi na nivou tima ili, ako je moguće, institucije, koja aktivnost je povezana s trgovinom ljudima. Pravilno obavljanje Četvrtog koraka smanjiće obim rada u sklopu Jedanaestog koraka, a to znači ne isključivanje onih koji nisu umiješani u kriminalnu aktivnost. Međutim, budući da su trgovci ljudima

poznati po tome da manipuliraju finansijskim životom žrtve, preporučuje se da se žrtvama koje su preživjele trgovinu ljudima osigura prilika da ponovo izgrade svoj finansijski profil.

Primjer uspješnog programa dizajniranog u svrhu pomoći preživjelim žrtvama trgovine ljudima pokrenula je Britanska investiciona banka (HSBC) u Velikoj Britaniji, u junu 2019. godine. Program ima za cilj pomoći preživjelim žrtvama, koje su mu referirane od strane Britanskog referalnog mehanizma, u prevazilaženju izazova kao što su pribavljanje dokaza o adresi stanovanja i identifikacijskih dokumenata.⁶⁹ Pored toga, Inicijativa Lichtensteina (Blueprint) za mobilizaciju finansija u borbi protiv ropstva i ilegalne trgovine, pokrenuta u saradnji s Univerzitetom UN-a i nekoliko vlada država, okupila je nekoliko finansijskih institucija s ciljem primjene metode HSBC-a u većem broju institucija pod različitim nadležnostima.⁷⁰ Na razvoju Blueprinta se radilo godinu dana, a zvanično ga je pokrenula Generalna skupština UN-a u Njujorku 2019. godine. Scotiabank, u partnerstvu s Armijom spasa i njenim programom protiv trgovine ljudima pod nazivom Deborah's Gate⁷¹, bila je prva finansijska institucija koja je otvorila račune preživjelim žrtvama u sklopu Blueprintovog programa finansijske inkluzije, ali očekuje se da će sve finansijske institucije učesnice projekta takođe razviti slične programe za preživjele žrtve.⁷²

U konačnici, kako bude rastao fokus i kako se aktivnosti budu razvijale u borbi protiv trgovaca ljudima, važno je ne gubiti iz vida žrtve. Sklapanje javno-privatnih partnerstava i učešće u međunarodnim grupama može polučiti višestrukim pristupom problemu trgovine ljudima koji prevazilazi osnovne obaveze pojedine institucije.

⁶⁸ <https://www.acamstodav.org/project-protect-combat-human-trafficking-in-canada/>

⁶⁹ <https://uk.reuters.com/article/britain-slavery-bank/britains-hsbc-to-help-modern-slaves-rebuild-lives-with-bank-access-idUKL8N23U0Q8>

⁷⁰ <https://www.fastinitiative.org/>

⁷¹ <https://www.deborahsgate.ca/>

⁷² <https://www.fastinitiative.org/implementation/survivor-inclusion/>

Dodatak A:

Visoko rizični tipovi poslovanja

Ovaj sažeti spisak visoko rizičnih tipova poslovanja podložnih trgovini ljudima sastavljen je iz dokumenata koji su sadržani u OSCE-ovom *Sažetom pregledu relevantnih materijala i resursa vezanih za finansijske istrage u oblasti trgovine ljudima*, iz 2019. godine.

Napomena: Pokazatelji su primjenjivi i na radnu i na seksualnu eksploataciju, ukoliko nisu konkretno vezani za određeni tip trgovine ljudima (npr. radna eksploatacija). Trgovina ljudima u svrhu uklanjanja organa takođe je odvojeno naznačena.

Tipovi poslovanja	Predominantni tip trgovine ljudima
Industrija zabave Umjetnost, sport i zabava Karnevali Rekreativne prostorije Modne agencije	Seksualna eksploatacija Radna eksploatacija Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija Seksualna eksploatacija
Potencijalno legalna zabava za odrasle Eskortne službe Pornografija Barovi, striptiz klubovi, kantine Licencirano izdavanje izloga (Nizozemska) Agencije za masažu	Seksualna eksploatacija Seksualna eksploatacija Seksualna eksploatacija Seksualna eksploatacija Seksualna eksploatacija
Manuelni rad Domaće radinosti Poljoprivreda i stočarstvo Građevinarstvo Pejzažna arhitektura Komercijalne usluge čišćenja Tvornice i proizvodnja Šumarstvo i nezakonita sječa drveća Domarska služba Proizvodnja i trgovina Agencije za regrutovanje	Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija Radna eksploatacija Radna eksploatacija Radna eksploatacija Radna eksploatacija Radna eksploatacija Radna eksploatacija Radna eksploatacija Radna eksploatacija Radna eksploatacija Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija

Tipovi poslovanja

Predominantni tip trgovine ljudima

Prodaja

Posredovanje
Trgovački putnici

Radna eksploatacija
Radna eksploatacija

Hrana i posluživanje

Restorani
Ketering
Samousluge

Radna eksploatacija
Radna eksploatacija
Radna eksploatacija

Zdravlje i ljepota

Zdravstvo
Saloni za uređivanje noktiju
Kozmetičke klinike

Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija
Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija
Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija

Zdravstvo

Klinike za abortus
Bolnice
Centri za transplantaciju
Laboratoriji
Medicinske ustanove

Seksualna eksploatacija
Trgovina organima
Trgovina organima
Trgovina organima
Trgovina organima

Putni aranžmani

Ugostiteljstvo
Putne agencije
Rent-a-car
Aviolinije (i njihovo osoblje)

Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija
Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija
Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija
Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija

Maloprodaja

Nesindikalne prodavnice
Maloprodajni i mali biznisi

Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija
Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija

Finansije

Računovodstvene firme
Osiguravajuće kuće
Konsultantske porezne firme

Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija
Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija
Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija

Nezakonite aktivnosti općenito

Nezakonita prodaja i prosjačenje
Nezakonite aktivnosti

Radna eksploatacija
Seksualna eksploatacija / Radna eksploatacija

Dodatak B: Sažeti spisak finansijskih pokazatelja i znakova upozorenja

Spisak sažetih finansijskih pokazatelja i znakova upozorenja sastavljen je iz dokumenata koji su sadržani u OSCE-ovom *Sažetom pregledu relevantnih materijala i resursa vezanih za finansijske istrage u oblasti trgovine ljudima*, iz 2019. godine.

Napomena: Pokazatelji su primjenjivi i na radnu i na seksualnu eksploataciju, ukoliko nisu konkretno vezani za određeni tip trgovine ljudima (npr. radna eksploatacija). Trgovina ljudima u svrhu uklanjanja organa takođe je odvojeno naznačena.

Bihevioralni pokazatelji

Ponašanja koja ukazuju na prisilu od strane potencijalnog trgovca koji djeluje u ime žrtve

- Obraćanje u ime pojedinca / korištenje prevodioca
- Insistiranje na prisutnosti pri svakom aspektu angažmana
- Posjedstvo dokumenata ili novca
- Treća strana pokušava ispuniti papirologiju bez konsultacije s pojedincem
- Tvrdnja da je povezan ali ne zna ključne detalje
- Izražena fizička agresivnost
- Kontradiktorna objašnjenja u vezi s transakcijom
- Izbjegavanje kontakta licem u lice
- Korištenje bankomata kada nema nikog ko stoji u redu
- Obrasci popunjeni različitim rukopisima
- Korištenje lične karte treće osobe koja nije prisutna za otvaranje računa
- Pokušaj otvaranja računa za maloljetnu osobu bez zakonske osnove

Ponašanje i izgled potencijalne žrtve trgovine ljudima

- Loša garderoba ili lična higijena
- Modrice ili drugi znaci fizičkog zlostavljanja
- Primjetan strah ili depresija
- Oskudno odjevene žene
- Žigovi ili tetovaže
- Pothranjenost
- Nemogućnost uspostavljanja kontakta očima
- U vezi je s mnogo starijom osobom
- Koristi terminologiju uobičajenu za seksualnu industriju
- Zbunjenost
- Drugi pojedinac čita informacije o ličnim podacima te osobe sa nekog papira ili obrasca
- Davanje izjava koje aludiraju na kriminalnu aktivnost
- Stalne poteškoće u stupanju u kontakt s pojedincem
- Poslovne prostorije nedostupne

Pokazatelji poznavanja klijenta (Drugi korak: upoznaj klijenta)

- Pojedinac ne posjeduje fiksnu adresu
- Lažni identifikacijski dokumenti
- Nemogućnost kontaktiranja klijenta putem prijavljenog telefonskog broja, ili se broj telefona često mijenja
- Poštanske adrese
- Računi stranih radnika ili studenata gdje su poslodavci ili agencije za zapošljavanje njihovi staratelji (radna eksploatacija)
- Jedan advokat tvrdi da zastupa veći broj imigranata zatočenih na različitim lokacijama (radna eksploatacija)
- Nevažeći radni ugovori, grupe putuju na konferenciju, seminar i studijska putovanja (radna eksploatacija)
- Odnosi s osobama s potencijalnom ili poznatom kriminalnom prošlošću
- Veći broj pojedinaca na istoj adresi — različita prezimena
- Email adresa pojedinca odgovara online reklami poznatoj po vezama s industrijom seksa
- Neobjašnjiv životni stil u odnosu na klijentov profil
- Registracija imovine pod različitim imenima
- Pojedinci koji prijavljuju krađu identiteta
- Visok broj pojedinačnih računa otvoren i zatvoren istovremeno
- Korištenje aliasa i veći broj adresa
- Dodavanje neuobičajenog broja nepovezanih pojedinaca kao zajedničkih vlasnika računa ili ovlaštenih korisnika kreditnih kartica
- Medijsko pokrivanje aktivnosti vlasnika računa u vezi s trgovinom ljudima u seksualne svrhe i/ili s prostitucijskim krugovima
- Računi na ime djece sa značajnom transakcijskom aktivnošću
- Korištenje adresa u poznatim zonama 'crvenih lampi' ili zgradama gdje je poznato da se odvija komercijalni seksualni rad
- Široki korporativni ciljevi
- Veći broj telefonskih brojeva

Transakcijski pokazatelji

- Korištenje komercijalnih računa od strane fiktivnih osoba
- Neplaćanje poreza, naknada za rad i drugih vrsta obaveza poreznoj upravi (radna eksploatacija)
- Plate su identične za bilo koji radni period (nema promjena u smislu prekovremenog rada, godišnjeg odmora, bolovanja, regresa i sl.) (radna eksploatacija)
- Stalni iznosi plate u nerazumno niskim iznosima (mnogo nižim od standarda minimalne plate) — (radna eksploatacija)
- Značajan dio kapitala kompanije u neoročenim depozitima — nemjerljiv finansijski obrt
- Zajmovi od strane dioničara povezanom pravnom licu i naknadni povratni transfer, fiktivni zajam (radna eksploatacija)
- Strukturiranje putem komercijalnih subjekata i transfer novca putem ugovora o zajmu
- Prekomjerne transakcijske aktivnosti iza ponoći
- Nepostojanje životnih troškova, kao što su hrana, gorivo, režije i stanarina
- Transfer novca putem emaila od većeg broja muškaraca na ime jedne ženske osobe
- Restoranski troškovi i dostave u hotelsku sobu, nepostojanje hotelskih soba

- Korištenje više pojedinaca za bankarske transakcije
- Visoki i/ili česti troškovi na aerodromima, u lukama ili na drugim sličnim lokacijama s velikim protokom ljudi, u neskladu sa poslovnim aktivnostima koje je naveo pojedinac
- Gotovinski depoziti obavljani u različitim gradovima širom države
- Transakcije s povjerljivim oglašivačkim agencijama povezanim s industrijom seksa ili s agencijama za eskort
- Plaćanje agencijama za zapošljavanje ili regrutiranje studenata koje nisu registrirane ili nemaju dozvolu za rad ili su prijavljivane za kršenje radnih prava (radna eksploatacija)
- Relativno visoki troškovi za stvari koje nisu povezane s prijavljenom poslovnom djelatnošću
- Transakcije koje se vrše izvan poznatog vremena u kojem se obavljaju prijavljene poslovne aktivnosti
- Prekogranični transferi koji nisu povezani s prijavljenom poslovnom aktivnošću vlasnika računa i/ili neobjašnjeni obrasci prekograničnih transakcija među poznatim rutama trgovine ljudima ili područjima s poznatim većim rizikom trgovine ljudima
- Široka upotreba gotovine, u što spada i kupovina poslovne imovine
- Domaći transferi od kompanija aktivnih u sektorima podložnim društvenoj prevari, novac se povlači u gotovini odmah nakon transfera
- Parcelacija elektronskih transfera kada je svrha seksualna eksploatacija
- Korištenje institucija koje ne pripadaju finansijskom sistemu (netipične)
- Korištenje kurira za gotovinu i stalna povlačenja u gotovini
- Kupovina bankovnih mjenica koje se uplaćuju kazinu odmah nakon polaganja depozita
- Neobjašnjeni/neopravdano veliki profit kompanije
- Gotovinski depoziti ispod same prijavljene granice
- Gotovinski depoziti u nekoliko poslovnica ili bankomata
- Kupovina novčanih uputnica za plaćanje računa umjesto pisanja ličnih čekova
- Poslovni računi s očitim odbicima u radničkim platama, podvedeni pod razne razloge, kao što su stanarina i hrana
- Gotovinski čekovi za isplatu plata gdje je većina novca ili položena nazad na račun poslodavca ili ga zadržava poslodavac
- Korištenje kreditne kartice tokom noći, naprimjer, 100 dolara za manikir između 23.00 sata uveče i 04.00 sata ujutro
- Novčana doznaka ili korisnik s nepotpunim podacima
- Transferi kreditnim karticama ili online plaćanje kada je u pitanju pornografija
- Transferi iz različitih regija na ime istih osoba u državama pod visokim rizikom trgovine ljudima
- Čekovi socijalne pomoći položeni na račun uprkos činjenici da vlasnik računa može posjedovati znatnu sumu novca
- Elektronski transferi mogu također biti strukturirani
- Miješanje gotovine s legitimnim izvorima primanja
- Zamjena sitnih za krupne novčanice (rafiniranje)
- Česta kupovina manjih iznosa Bitcoina ili virtuelnih novčanica direktno od strane klijenta ili putem valutnog tečaja
- Hotelske transakcije od strane iste osobe za dvije odvojene sobe na iste datume
- Transferi finansijskih iznosa koji uključuju treće strane s alternativnim imenima naznačenim u zgradama
- Račun prima uplate za plate iz legitimnih, često iz čitave države, agencija, ali novac ostaje netaknut dugi vremenski period
- Restorani brze hrane: česte jeftinije kupovine u relativno kratkim periodima što nije u skladu s očekivanom poslovnom aktivnošću
- Apoteke, prodavnice odjeće, prodavnice ženske odjeće i kozmetike (donje rublje, šminka): česte jeftinije kupovine u relativno kratkim periodima što nije u skladu s očekivanom poslovnom aktivnošću

- Račun izgleda kao da je 'skladišni' račun
- Elektronski transferi subjektima u jurisdikcijama pod povećanim rizikom s imenima koja uključuju razne varijante 'medicinskog'. Naprimjer, naziv kompanije „Medicus”
- Uplate na relaciji dobrotvorne organizacije i medicinske organizacije
- Plaćanje kreditnom karticom od strane pojedinaca, poznatih osoblju prve linije kao veoma bolesnih, putnoj agenciji, avioliniji ili hotelu prije kretanja novca i odlaska na put

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Bosnia and Herzegovina

OSCE Mission to Bosnia and Herzegovina
Press and Public Information
Fra Anđela Zvizdovića 1
71000 Sarajevo, BiH
Phone: +387 33 952 100
Fax: +387 33 442 479
info.ba@osce.org
osce.org/bih